

Marmara'dan Haber Var

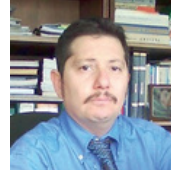
Kocaeli Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği olarak; balıkçılık, iklim değişikliği, teknolojik gelişmeler ve sürdürülebilir balıkçılık gibi konularda hem deneyim sahibiyiz hem de öğrenmeye devam ediyoruz. En büyük öğreticimiz ise doğadır. **Ali SARI** [Sayfa 4](#)

Mazotun Gölgesinde Balıkçılık

Son beş yıl, Türkiye'de sadece fiyatların değil, bir sektörün kaderinin de değiştiği bir dönem oldu. Motorin fiyatları, balıkçının en temel girdisi olan yakıt maliyetini katarken; ağı ekipman ve bakım giderleri de aynı doğrultuda arttı. Bu yükselişin merkezinde ise küresel enerji piyasalarının belirleyicisi olan Brent petrol fiyatları ve kırılgan Türkiye ekonomisinin dolar kur hareketliliği var. **Barış KÖKSALAN** [Sayfa4](#)

BİZE KİM YARDIM EDECEK

Değerli Balıkçı Dostlar; Büyük Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, yurdun esas sahibi ve efendisi olarak hakiki üreticileri işaret etmişti. Sizler de mavi vatanın sahibi, denizlerimizin yalnız efendilerisiniz. **Dr. Erhan EKMEK** [Sayfa2](#)

SÜR-KOOP HABER

balıkçının gazetesi

Mart2026
Yıl:11 Sayı:34

SU ÜRÜNLERİ KOOPERATİFLERİ MERKEZ BİRLİĞİ

www.sur.coop | Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği Yayın Organı | Ücretsizdir

"GÜÇLÜ BALIKÇILIK, SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEK"

Tarım ve Orman Bakanlığı Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdür Yardımcısı Dr. Erdinç Güneş ile su ürünleri sektörünün geleceği, sürdürülebilir balıkçılık politikaları, kota uygulamaları, iklim değişikliğinin etkileri ve uluslararası alanda Türkiye'nin artan rolünün tüm yönleriyle ele alındığı kapsamlı bir röportaj gerçekleştirdik.

Reyhan Alacayaka Yakışır;

Merhaba, öncelikle SÜR-KOOP Haber Gazetesi ekibinin talebini geri çevirmeyip, röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz. Hızlı bir giriş yapmak gerekirse;

Dr. Erdinç GÜNEŞ kimdir?

KTÜ Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği Bölümünden mezun olduktan sonra Bakanlığımızın taşra teşkilatında Rize ilinde görev yaptım. Ardından Trabzon Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsünde ulusal ve uluslararası araştırma projelerinde görev aldım. Ardından, Bakanlığımız merkez teşkilatında çalışmaya başladım. 2011 yılında Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü kurulmasından sonra İstatistik ve Bilgi Sistemler Daire Başkanlığı görevini yürüttüm. [Sayfa5](#)

KIYI BALIKÇISI ALARM VERİYOR: İTHALAT BASKISI, ARTAN MALİYETLER

Türkiye'de balıkçılık denince çoğu zaman akla bereketli denizlerimiz gelir. Oysa madalyonun bir de diğer yüzü var. Özellikle küçük ölçekli balıkçılarımız açısından tablo her geçen gün daha da ağırlaşıyor. İthal su ürünleri politikaları, artan maliyetler ve pazardaki dengesizlikler, denize ekmek teknesini bırakan binlerce aileyi hem maddi hem de manevi olarak zorluyor. [Sayfa3](#)

Ramazan ÖZKAYA
SÜR-KOOP Genel Başkanı

Serhat KOZINOĞLU

Muğla Bölge Birlik Başkanlığı ve Akyarlar Su Ürünleri Kooperatifi Başkanlığı görevlerini başarıyla yürütmüş olan kıymetli dostumuz Sayın Serhat Kozinoğlu'nun vefatını derin bir üzüntüyle öğrenmiş bulunmaktayız. Merhuma Allah'tan rahmet; ailesine, sevenlerine ve sektörümüze başsağlığı dileriz.

Ruhu şad, mekânı cennet olsun.
SÜR-KOOP Genel Başkanı
Ramazan ÖZKAYA

TÜRKİYE BALIKÇILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI ANTALYA'DA GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP) tarafından 12-15 Ocak 2026 tarihleri arasında düzenlenen 11. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı, balıkçılık sektörünün tüm paydaşlarını bir araya getirdi. Dört gün süren çalıştayda; balıkçılar, kooperatifler, birlikler, kamu kurumları, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları Türkiye balıkçılığının mevcut durumu, yapısal sorunları ve çözüm yollarını çok yönlü biçimde ele aldı. [Sayfa14](#)

KOTA MESELESİ

Prof. Dr. Vahdet ÜNAL
Ege Üniversitesi
Su Ürünleri Fakültesi

**Ne kadar biliyoruz?
Hazır mıyız?
Ne yapmalıyız?**
Kotaya geçtiğinizde, balıkçılıkta kartlar yeniden karılır!
Kota sistemleri yalnızca avlanmasına izin verilebilir av miktarını düzenlemez.

Ayın Dosyası [Sayfa 9](#)

BİZE KİM YARDIM EDECEK

Değerli Balıkçı Dostlar; Büyük Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, yurdun esas sahibi ve efendisi olarak hakiki üreticileri işaret etmişti. Sizler de mavi vatanın sahibi, denizlerimizin yalnız efendilerisiniz. Yıllardır tek başınıza imkânsız başarıyorsunuz. Bütün zorluklara rağmen halkımızı hiçbir zaman balıksız bırakmıyorsunuz.

Özellikle ülke nüfusunun neredeyse %85'ini oluşturan dar gelirli vatandaşımızın en değerli protein ihtiyacını olabildiğince ulaşılabilir fiyatlarla karşılıyorsunuz. Hiç kimsenin farkında olmadığı bu hizmetinizin önemi, ancak nimetin yokluğunda anlaşılabilir. Sizler bu yokluğu millete yaşatmıyorsunuz. Bunun için cefakârca çalışıyorsunuz. Hatta yeri geldiğinde emeğinizin karşılığını bile almadan adeta inadına zarar ediyor, kendi cebinizden fedakârlık yapıyorsunuz.

Peki, bu özveriyi nereye kadar sürdürebilirsiniz?

Sizin halinizi düşünen var mı? Size kim yardım edecek?

Aslında bu sorunun cevabını hepimiz çok iyi biliyoruz. Bize bizden başka kimse yardım etmez. Halimizden kimse anlamaz. Bu gidişle daha fazla dayanamayacağımız da ortada. Hepimiz, bütün bu sürecin farkındayız. Böyle gidersek nereye varacağımızı çok iyi görüyoruz. Siyasi, sosyal, ekonomik ve ekolojik temelli ciddi tehditler altındayız. Her ne kadar bu sorunların oluşmasında hiç payımız olmasa da, bedellerinin bize ödetildiğini de biliyoruz. Bu durum karşısında ya pes edeceğiz ya da daha kuvvetle mücadeleye vereceğiz. Her ne olursa olsun giderek ağırlaşan şartlara karşı hazırlanmak, sahip olduğumuz avantajları ve fırsatları en iyi şekilde değerlendirmek zorundayız. Gidişati ancak bizim değiştirebiliriz. Türk Balıkçısı olarak, sahada daha çok yetki devralmalı, Büyük Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği gibi ülkemize ve mavi vatana sahip çıkma azmi ve gayreti içinde olmalıyız. Hiç şüphesiz bu sorumluluğu üstlenebilecek bilgiye, güce ve yapıya sahibiz. Çünkü gecenin köründe, kelle koltukta soğukta fırtınasıyla, akıntısıyla, dalgasıyla canını dişine takarak mücadele eden, pes etmeden her gün Vira bismillah diyerek rızkını çıkartabilenler için evvel Allah üstesinden gelemecekleri iş yoktur.

Tam bu noktada, akla şu soru geliyor. İyi ama nasıl?

İşin sırrı, imecedir. İmece, kültürümüzün yüzlerce yıllık temeli, varoluş mayamızın özüdür. Milli Kurtuluş Savaşı'nda ve sonrasında defalarca tekrarladığımız başarılarımızın uygulama yöntemidir. Her vesile ile dilimizden düşürmediğimiz ama iş tatbikata gelince bir türlü eyleme dönüştüremediğimiz "birlik ve beraberlik" söylemlerinin gerçekleştirilebilir yoludur. Hepimizin çok iyi bildiği imeceyi, yeniden hayata geçirmek, işler hale getirmek mümkündür. Bunun tek yolu geniş katılımlı büyük birliktelik oluşturulmaktır.

İMECE

Dr. Erhan EKMEN
Ziraat Yüksek Mühendisi

Sorunlara karşı örgütlü mücadele vermektir. Balıkçılar için güç birliği oluşturmanın ve sahada daha çok yetki üstlenerek ülkeye sahip çıkabilmenin yolu hepimizin ortak çatısı olan SÜRKOOP altında birleşerek büyümek, güçlenmektir. Balıkçılarımız tek başlarına sorunların altından kalkamayacakları gerçeğini 83 yıl önce fark etmiş. Bu bilinçle, ülkemizde ilk su ürünleri kooperatifi olan İstanbul Balık Avcıları Kooperatifi, 3 Mart 1943 tarihinde Bakanlar Kurulunun onayıyla Halk Bankası'nın öncülüğünde kurulmuş. Daha güçlü olmak amacıyla yıllarca örgütlenip ciddi sayıda kooperatif kurmuş. Ama barınak imkânlarından istifade edebilmenin ötesinde işin esas kısmına geçilememiş. Zaten az olan gelirimizle ve yetersiz sermayemizle kooperatif bünyesinde mutlak gerekli yeni yatırımlar yapılamamış. Ne yüksek faizli kredilere ve teminatlara, ne de piyasadaki zorluklara güç yetmemiş. Sonunda günü geçitirerek palyatif çalışmalarla ancak bu günlere kadar gelinmiş. Balıkçımız zorluklarla kurduğu kooperatifini büyütüp geliştirebilmek için Devlettten bir şeyler beklemiş. Devletin kısıtlı bütçe imkânları dahilinde verebildikleri olağan olarak yetmemiş. Asıl sıkıntı da bu noktada başlamış. Yıllardır balıkçımıza yol göstermesi gereken, kılavuz olması beklenen resmi ya da özerk çevreler tarafından bize hep aynı şey tekrarlanmış. Geleneksel hale gelen çalıştaylar ve kongrelerde konular teknik ve bilimsel açıdan ele alınmışsa da ağırlıklı sorunlar üzerinde durulmuş. Detayları ile sayfalarca sorunlar izah edilmiş. Neredeyse son 50 yıldır yapılan bütün kongre kitaplarında yayınlanan sorunlar listesi hiç değişmeden giderek artmış. Çözüm ise çok kısa bir açıklama ile tek adreste toplanmış. İşin yükü ve sorumluluğu hep devlete atılmış. Devlet destek versin, mevzuat çıkartsın, yeni binalarda yeni kurumlar kursun denilmiş.

Devlette önce Daire Başkanlıkları sonra Genel Müdürlük kurmuş, yetmez denilmiş müstakil Bakanlık bile kurulsun istenmiş. Bu süre boyunca Devlet küçük destekler vermede devam etmiş. Çıkarılan mevzuatın ise çoğu sorunları çözmek yerine yeni sıkıntılara ya da kısıtlamalara neden olmuş.

Artık sorunların böyle çözülemeyeceğini bu tip önerileri sunanlar dahi biliyor. Ama yine de bilmem kaçınıcı yapılan toplantılarda hep aynı kişiler basmakalıp şekilde bu kısırdöngüyü tekrarlayıp duruyorlar. Son yıllarda toplantılarda giderek ilgi gören sihirli çözüm aracı, kooperatifler gündeme gelmeye başlamasına rağmen, maalesef bu alanda önemli yeni fikir oluşturulmuyor. Her geçen yıl daha fazla uzman ve akademisyen bu konuya yöneliyor. Ama onlarda bu aracı nasıl kullanacaklarını bilemedikleri için gerçekçi yaklaşımlarda bulunamıyor. Hala toplantılarda "gelişmiş ülkelerdeki kooperatifler çözümün odağı ama bizimkiler onlar gibi değil" diyenler, hatta utanarak belirtiyorum "bizimkilerde bu kültür yok onlar gibi başaramazlar" diyenler bile var. Bu arada bir de "devlet sayesinde kooperatifçilik yapalım yani devletin izni ve desteği ile kooperatifleri güçlendirelim" diyenler var. Yani hala örgütlenmenin anlamının anlaşılmadığı aşikâr. Öyle görülüyor ki; bu şartlar altında daha uzun yıllar çözüm yolunda önemli bir mesafe alınamayacak.

Yıllardır balıkçılıkta gelişmiş ülkelerde sistemin nasıl işlediğini örneklerle anlattık, modeller ile izah etmeye çalıştık. Demek ki, "oralarda işlerin devletle değil devlete rağmen yapıldığı, devletin emir veren değil emir alan olduğu" yeterince açıklayamamışız. Sanırım Avrupalı balıkçıların 1970'li yıllarda yaşadıkları bizimkilere benzer sorunlar karşısında nasıl çözümler ürettiklerini bir kere daha hatırlatmakta yarar var. Avrupa'da yaklaşık 60 yıl önce balıkçılar, gelirleri masraflarına yetmediği için aşırı avcılık yapıyorlardı. Ama bu çabaları stokları eritmekten başka işe yaramıyordu. Bir de hızla artan sanayileşmenin getirdiği çevre kirliliği ile durum daha da kötüleşiyordu. Yıllardır ortağı oldukları küçük kooperatifleri sayesinde sorunları belli bir seviyeye kadar çözebilmişlerdi. Ama onlarda artık bir süre sonra aynen bizim şu anda olduğumuz gibi tıkanma noktasına gelmişti. O zaman ki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Ortak Balıkçılık Politikası kapsamında kotalar, cezalar ve desteklemelerle üretim planlaması yaparak sorunları çözmeye çalıştılar. Olağan olarak, bu tip tepeden inme saçma yaklaşımların anlamsız olduğunu kısa sürede anladılar. Çareyi örgütlenmede daha "ileri imece yöntemleri" geliştirmekte buldular.

Küçük ve dağınık haldeki mevcut kooperatifler, belirli bölgelerde birleşerek bizdeki kooperatif bölge birlikleri benzeri yapılar oluşturmaya başladılar. Bölgelekle hem AB desteklerinden faydalanabilecek, hem de yeni ve büyük yatırımları ortaklaşa daha etkin yapabilme ve daha çok gelir sağlama imkânı bulacaklardı. Sonunda Üretici Örgütü denilen Tescilli Yapılar kurdular. Yani teknik tabiriyle AB üst kuruluşları tarafından yetki belgesi alarak onaylanmaları gerekiyordu. Ama bu yetkiyi alabilmek öyle kolay değildi. Bunun için bölgelerinde çok önemli görevleri üstlenmeleri ve bir şirket gibi çalışmaları gerekiyordu. Örneğin; av sahalarında avcılığı kotalar üzerinden planlamak, satışları mezarlar üzerinden ya da duruma göre uzun vadeli sözleşmelere göre yapmak, bütün kayıtları tutmak, toplu tedarik ile maliyetleri düşürebilmek, piyasalardaki dalgalanmalara müdahale edebilecek mekanizmalar oluşturmak, çevreyi, doğayı ve denizi koruyacak tedbirleri uygulayabilecek gibi işleri yapabilecek organizasyonları yerine getirme şartını üstlenmeliydiler. Üstelik hiç kolay olmayan bu görevleri uygulayacaklarını beyan ettikleri 5 yıllık Üretim ve Pazarlama Planı denilen taahhütname hazırlamak zorundaydılar. Yani Üretim Planlamasını devlet değil, kendileri yapıyorlardı. İşin sırrı denilen şey de tam buradaydı.

Bugün bütün bu sorumluluklar, devlet yerine balıkçı adına AB Komisyonu ile muhatap olan 230'dan fazla tanınma hakkı almış Yetkili Üretici Örgütü tarafından yapılmaktadır. Böylelikle üretim öncesinden tüketiciye satışa kadar değer zincirinin her halkasında etkin şekilde yer alan örgüt, balıkçının hatta tüketicinin bile hak ve menfaatleri korunmaktadır.

Eğer Avrupa'daki meslektaşlarımız bunu başarabilmişlerse biz çok daha iyisini yapabiliriz. Bizim balıkçımızın AB'deki emsallerinden eksiği yoktur, bilakis fazlası vardır. Üstelik hâlihazırda 30 binden fazla balıkçımızın ortak olduğu 570 kadar su ürünleri kooperatifimiz bulunmaktadır. Bunların pek çoğu bir araya geldikleri zaman AB'deki bu tip sorumlulukları üstlenebilecek kapasitede ve kabiliyettedir. Üstelik işe başlamak için karşımızda hukuki ve ya idari herhangi bir engel de bulunmamaktadır. Bu konuda atılacak istikrarlı ve güçlü adımlar sayesinde mevcut destekleri ve mevzuatı basit dokuşlarla doğru şekilde yeniden şekillendirebilmek mümkündür. Öncelikle balıkçımızın kooperatifine inması ve sahiplenmesi gerekmektedir. Karşımızdaki tek engel, kafamızın içindedir. Sadece biraz daha gayret ile bugüne kadar eksik kalan birçok konuda sorunlar birlikte çözülebilir. Hak edilen gelire ulaşılabilir. İmeceyle birlik ve beraberlik içinde olduğumuz sürece imkânsız gibi görülen çok ve büyük işleri az zamanda başarılabilir. Eğer balıkçımız gücünün farkına varırsa mavi vatanda çok şey değişir.

SÜR-KOOP HABER

İmtiyaz Sahibi ve Yayınlayan

S.S. Su Ürünleri Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği Adına

Ramazan ÖZKAYA

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Mine CANIKLI

Genel Yayın Yönetmeni

Reyhan YAKIŞIR

Haber Müdürü

Erdoğan KARTAL

Grafik-Tasarım

Özer Raşit GÖKMEN

Merkez Adres: Konur 2 No:52/10 Bakanlıklar /ANKARA

Tel: 0312 419 22 88 • Faks: 0312 419 22 89

www.sur.coop • info@sur.coop • sur_koop@yahoo.com.tr

Yayın Türü: Yaygın Süreli Yayın - AĞUSTOS 2025 - ANKARA

Yazıların sorumluluğu yazarlara, ilanların sorumluluğu sahiplerine aittir.

KIYI BALIKÇISI ALARM VERİYOR: İTHALAT BASKISI, ARTAN MALİYETLER

Türkiye'de balıkçılık denince çoğu zaman akla bereketli denizlerimiz gelir. Oysa madalyonun bir de diğer yüzü var. Özellikle küçük ölçekli balıkçılarımız açısından tablo her geçen gün daha da ağırlaşıyor. İthal su ürünleri politikaları, artan maliyetler ve pazardaki dengesizlikler, denize ekmek teknesini bırakan binlerce aileyi hem maddi hem de manevi olarak zorluyor.

Ben, SÜR-KOOP Genel Başkanı olarak, sahadan gelen sesi birebir duyuyorum. Bugün kıyı balıkçılığı yapan, küçük teknesiyle sabaha karşı denize açılan balıkçımız; mazot fiyatları, bakım giderleri, ağ maliyetleri ve liman masrafları altında ezilirken bir de ithal su ürünleriyle rekabet etmek zorunda bırakılıyor.

İthalatın Küçük Ölçekli Balıkçıya Etkisi

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke. Karadeniz'den Ege'ye, Akdeniz'den Marmara'ya kadar zengin bir potansiyele sahibiz. Ancak son yıllarda artan su ürünleri ithalatı, özellikle küçük ölçekli balıkçıların ürünlerinin değerinde satılmasını zorlaştırıyor.

Yurt dışından daha düşük fiyatla gelen bazı su ürünleri, iç piyasada fiyatları baskılıyor. Oysa küçük balıkçı günlük avla geçimini sağlıyor. Büyük ölçekli işletmeler gibi uzun süreli stok yapma veya pazarlık gücüne sahip değil. Bu durum, balıkçımızın emeğinin karşılığını alamamasına yol açıyor.

Maddi Sıkıntılar Derinleşiyor

Küçük ölçekli balıkçılarımızın en büyük gider kalemi akaryakıt. Mazot fiyatlarındaki artış, denize çıkmayı dahi riskli hale getiriyor. Birçok balıkçımız "Bugün çıktığımda masrafımı çıkarabilecek miyim?" kaygısıyla hareket ediyor.

Bunun yanında:

- Av araç ve gereçlerinin maliyeti yükseldi.
- Tekne bakım ve sigorta giderleri arttı.
- Soğuk zincir ve nakliye masrafları katlandı.
- Barınak ve liman hizmet ücretleri ciddi yük oluşturuyor.

Bu koşullarda ithal ürünlerle fiyat rekabeti yapmak küçük ölçekli balıkçı için neredeyse imkânsız hale geliyor.

Manevi Yıpranma ve Mesleğin Geleceği

Balıkçılık sadece bir geçim kaynağı değil, aynı zamanda bir kültürdür. Babadan oğula geçen bir meslektir söz ediyoruz. Ancak bugün gençlerimiz bu mesleği tercih etmekte tereddüt ediyor. Gelir güvencesinin olmaması, sürekli artan maliyetler ve belirsiz piyasa koşulları, sektörde ciddi bir moral bozukluğuna yol açıyor.

Kıyı köylerimizde balıkçılığın zayıflaması, sadece ekonomik değil, sosyal bir çözülmeye de neden olur. Denizle kurduğumuz bağ koparsa, bu ülke büyük bir kültürel mirası da kaybeder.

Ramazan ÖZKAYA

SÜR-KOOP Genel Başkanı

Çözüm Önerilerimiz

Bizim talebimiz ithalatın tamamen durdurulması değil; yerli üreticiyi koruyan, planlı ve dengeli bir politika uygulanmasıdır.

İthalatın Planlanması:

Yerli av sezonu ve arz durumu dikkate alınarak ithalat kotası belirlenmeli. Küçük ölçekli balıkçının ürün verdiği dönemde ithalat sınırlandırılmalı.

Mazot ve Girdi Desteği:

Küçük ölçekli balıkçılara özel, daha güçlü akaryakıt desteği sağlanmalı. Av araç-gereçlerinde KDV indirimi uygulanmalı.

Kooperatiflerin Güçlendirilmesi:

Kooperatifler aracılığıyla pazarlama ve soğuk zincir altyapısı desteklenmeli. Böylece balıkçımız ürününü aracısız, daha iyi fiyatla satabilmeli.

Fiyat İstikrar Mekanizması:

Tarımda olduğu gibi su ürünlerinde de taban fiyat veya müdahale alımı benzeri bir model değerlendirilmeli.

Genç Balıkçılara Teşvik:

Mesleğin sürdürülebilirliği için gençlere yönelik hibe ve düşük faizli kredi programları artırılmalı.

Biz denizlerimizin bereketine güveniyoruz. Ancak bu bereketin adil paylaşılması gerekir. Küçük ölçekli balıkçımız korunmazsa, kıyı balıkçılığı ayakta kalamaz. Yerli üreticiyi güçlendiren, ithalatı dengeleyen ve kooperatifçiliği büyüten bir modelle hem tüketicimizi uygun fiyatla balığa ulaştırabilir hem de balıkçımızın yüzünü güldürebiliriz. Unutulmamalıdır ki; güçlü bir balıkçılık sektörü, güçlü bir kıyı ekonomisi demektir. Bizler, emeğin ve alın terinin yanında olmaya devam edeceğiz. Denizlerimizin bereketi, balıkçımızın umudu olsun istiyoruz.

Samsun'da Yürütülen Proje ile Sulak Alanların Önemi Gündeme Taşınıyor

2019 yılında kurulan Kadın Balıkçılar Derneği, balıkçılık sektöründe uzun yıllardır görünürlüğü sınırlı kalan kadınların sesi olmaya devam ediyor. Dernek, kıyasal, sucul ve denizel ekosistemlerin kullanıcıları arasında yer alan kadınların toplumsal, ekonomik ve mesleki yönden güçlenmesine katkı sunmak amacıyla ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar yürütüyor.

"2 Şubat Dünya Sulak Alanlar Günü" kapsamında Kadın Balıkçılar Derneği tarafından Kızılırmak Deltası'nda yürütülen uluslararası proje ile sulak alanların ekosistemin devamlılığı ve yerel yaşamın geleceği açısından taşıdığı hayati önem bir kez daha gündeme getirildi.

Dünyada yalnızca 17 ülkede uygulanan, Türkiye'de ise sadece Samsun ilinin seçildiği COMDEKS - Topluluk Geliştirme ve Bilgi Yönetimi Programı kapsamında desteklenen proje, yerel toplulukların doğal kaynakları koruyarak kullanmasını hedefliyor. Program, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanırken, Japonya Biyoçeşitlilik Fonu tarafından finanse ediliyor.

Kadın Balıkçılar Derneği ile S.S. Samsun Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği iş birliğinde yürütülen "Kızılırmak Deltası'nda Kadın Balıkçılar: Geçmişin Gücüyle Geleceğe Yön Veriyorlar" başlıklı proje, sulak alanların korunmasını kadın emeği ve yerel bilgi birikimiyle buluşturarak ekosistemin sürdürülebilirliğine katkı sunmayı amaçlıyor.

Kızılırmak Deltası, Karadeniz Bölgesi'nin en büyük ve en zengin sulak alan ekosistemlerinden biri olarak yalnızca Samsun ve ülkemiz için değil, gezegenin doğal dengesi açısından da büyük önem taşıyor. 56 bin hektarlık alanı içinde çok sayıda farklı yaşam ortamını barındıran delta, 1998 yılından bu yana Ramsar Sözleşmesi kapsamında uluslararası öneme sahip sulak alan statüsünde bulunuyor. Güney Karadeniz Havzası'nın en önemli sulak alanlarından biri kabul edilen Kızılırmak Deltası, özellikle göçmen kuşlar için beslenme, barınma ve üreme alanı işlevi görüyor. Sulak alanlar ise taşkın riskini azaltmaları, suyu tutup arıtmaları, biyolojik çeşitliliği korumaları ve karbon depolayarak iklim dengesine katkı sunmaları nedeniyle tüm dünya için vazgeçilmez ekosistemler arasında yer alıyor. Bu yönüyle Kızılırmak Deltası'nın korunması, yalnızca doğal yaşamın devamı için değil, bölgede balıkçılıkla geçimini sağlayan ailelerin üretimini, gelirini, yaşam kültürünü ve gelecek güvencesini korumak açısından da hayati değer taşıyor.

Sevinç ÜSKÜPLÜ

Kadın Balıkçılar Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Türkiye'nin önemli sulak alanları arasında yer alan Kızılırmak Deltası, biyolojik çeşitliliğin korunması, balıkçılığın sürdürülebilirliği ve iklim dengesi bakımından kritik bir ekosistem olma özelliği taşıyor. Bu hassas alanın korunmasında ise doğayla iç içe yaşayan, kuşaklar boyunca bilgi ve deneyim biriktiren kadın balıkçılar önemli bir sorumluluk üstleniyor.

Kadın Balıkçılar Derneği Başkanı Sevinç Üsküplü, sulak alanların yalnızca suyla çevrili alanlar olmadığını, aynı zamanda yaşamın, üretimin ve kültürel belleğin merkezi niteliğinde olduğunu ifade ederek, kadın balıkçıların bu alanlarda sadece emek veren değil, aynı zamanda koruyan ve geleceğe taşıyan aktörler olduğunu belirtti.

Üsküplü açıklamasında, kadınların bilgi ve emeği olmadan sulak alanların sürdürülebilirliğinden söz etmenin mümkün olmadığını vurgulayarak, "Sulak alanlar varsa yaşam vardır, kadınlar varsa gelecek vardır" dedi.

Türkiye'de balıkçılık sektöründe faaliyet gösteren ilk ve tek kadın sivil toplum kuruluşu olma özelliği taşıyan Kadın Balıkçılar Derneği, Samsun'daki kadın balıkçılar ve aileleriyle birlikte yürüttüğü bu çalışmayla, sulak alanların korunmasının yalnızca doğayı değil; geçim kaynaklarını, kültürel mirası ve geleceği de korumak anlamına geldiğine dikkat çekiyor.

Dernek, söz konusu proje ile sulak alanların korunmasının sadece çevresel bir sorumluluk olmadığını; aynı zamanda kadınların güçlenmesi, yerel yaşamın sürdürülmesi ve ekosistemin devamı açısından ortak bir sorumluluk olduğunu vurguluyor.

MARMARA'DAN HABER VAR

Kocaeli Bölgesi Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği olarak; balıkçılık, iklim değişikliği, teknolojik gelişmeler ve sürdürülebilir balıkçılık gibi konularda hem deneyim sahibiyiz hem de öğrenmeye devam ediyoruz. En büyük öğreticimiz ise doğadır.

Teknoloji ile balıkçılığın harmanlandığı stok takibi ve denizel olaylara ilişkin verilere erişim konusunda, Tarım İl Müdürlüklerinin katkılarıyla Birliğimiz bünyesinde tüm üyelerimizi bilgilendirdik. Böylece hem dış etkenlerin etkilerini hem de modern teknoloji ve veri kullanımının balıkçılık kooperatiflerine entegrasyonunu sağlamış olduk.

Bu entegrasyonun faydalarını en çok Marmara Denizi'ndeki kirlilik ve stok takibinde gördük. Marmara Denizi son yıllarda hem ekolojik krizlerle hem de bu krizlere karşı geliştirilen umut verici projelerle gündemdedir. Özellikle pinalar, denizin ekolojik geleceği açısından; su ürünleri kooperatifleri ise denizin doğal koruyucuları olarak iki ana aktör haline gelmiştir. Akdeniz genelinde bir parazit nedeniyle yok olmaya başlayan pinalar, Marmara Denizi'nde yeniden hayat bulmaktadır. Pinalar adeta denizin kahramanlarıdır ve korunmaları gerekmektedir. Bu konuda bizler de kooperatif ve birlikler olarak üzerimize düşeni yapmaya hazırız.

Denizin Sessiz Kahramanı Olan Pinalar (Pinna nobilis)

Marmara Denizi'nin tabanında adeta doğal bir filtreleme istasyonu gibi çalışan pinalar, ekosistemin denge unsurlarından biridir. Yetişkin bir pına, günde yaklaşık 2.000 litre deniz suyunu filtreleyerek müsilaj (deniz salyası) oluşumuna neden olan organik yükü azaltır.

Pinalar; üzerlerinde ve içlerinde barındırdıkları onlarca farklı mikro canlı ile deniz altı yaşamının adeta "apartmanları" gibidir. Onların yok olması, Marmara'nın bağışıklık sisteminin çökmesi anlamına gelir.

Marmara Denizi'ni etkileyen bir diğer önemli faktör ise Karadeniz'dir. Karadeniz'e ve Marmara Denizi'ne kıyısı olan birçok üye kooperatifimiz bulunmaktadır. Bu sayede çevresel faktörleri ve balık stoklarını takip etmemiz daha kolay olmaktadır.

Karadeniz, Türkiye balıkçılık üretiminin yaklaşık %70'ini karşılamaktadır. Ancak bu büyük potansiyel, Marmara ve Boğazlar üzerinden gerçekleşen ekolojik akışa doğrudan bağlıdır.

Hamsi, palamut ve lüfer gibi stratejik türler Marmara'yı bir "biyolojik koridor" olarak kullanır. Marmara'daki kirlilik veya pına yataklarının bozulması, Karadeniz'deki stokların geleceğini doğrudan tehdit eder.

Ali SARI

Kocaeli Bölgesi
Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği Başkanı

Kirlilik baskısı da önemli bir sorundur. Tuna gibi nehirlerin taşıdığı karasal atıklar ve istilacı türler, Karadeniz'in biyolojik yapısını zorlamaktadır.

İklim değişikliği ve küresel ısınma, balıkçılık için en önemli faktörlerden biridir. Deniz suyu sıcaklıklarındaki artış hem pinaları hem de balık göçlerini derinden etkilemektedir.

Artan sıcaklıklar, pinaların bağışıklığını düşürerek onları parazitlere karşı savunmasız bırakmaktadır. Karadeniz'de soğuk suyu seven türlerin (hamsi gibi) kuzeye çekilmesi ise yerel balıkçının avlanma takvimini ve ekonomik gelirini olumsuz etkilemektedir.

Küçük ölçekli balıkçılık ve dijital kooperatifleşme, son yıllarda Bakanlığımızca yapılan teknolojik atılımlar sayesinde önemli gelişmeler göstermiş ve veri toplamayı kolaylaştırmıştır.

Kocaeli ve Karadeniz kıyısındaki kooperatifler artık sadece "avcı" değil, aynı zamanda "veri toplayıcı" ve "teknolojik kullanıcı" olmalıdır.

İzlenebilirlik açısından "ağdan çatala" takip sistemleri ile sürdürülebilir yöntemlerle (pinalara zarar vermeden) avlanan balıkların marka değeri artırılmalıdır.

Ekonomik katma değer açısından ise kooperatifler aracılığıyla kurulan işleme tesisleri, balığın sadece hammadde olarak satılmasını değil; fümeye, konserve gibi katma değerli ürünlere dönüştürülmesini sağlayarak yerel kalkınmayı desteklemektedir.

Marmara'nın derinliklerindeki bir pına, Karadeniz'deki bir hamsi sürüsü ve Kocaeli'deki bir balıkçı kooperatifinin kaderi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

Sürdürülebilir balıkçılık, sadece ağları doldurmak değil; o ağların atıldığı denizi bir bütün olarak yaşatmaktır.

Mavi bir gelecek; korunan bir ekosistem ve güçlü kooperatiflerle mümkündür.

Mazotun Gölgesinde Balıkçılık: Beş Yılda Derinleşen Kriz

Son beş yıl, Türkiye'de sadece fiyatların değil, bir sektörün kaderinin de değiştiği bir dönem oldu. Motorin fiyatları, balıkçının en temel girdisi olan yakıt maliyetini katlarken; ağı, ekipman ve bakım giderleri de aynı doğrultuda arttı. Bu yükselişin merkezinde ise küresel enerji piyasalarının belirleyicisi olan Brent petrol fiyatları ve kırılgan Türkiye ekonomisinin dolar kur hareketliliği var.

2021 yılına gelelim. O günlerde Türkiye'de motorinin litre fiyatı yaklaşık 6 TL seviyesindeydi. Bugün ise 2026 itibarıyla İstanbul'da motorin 74 TL'nin üzerine çıkmış durumda. Bu, yalnızca nominal bir artış değil; yaklaşık 12 kattan fazla bir yükseliş anlamına geliyor. Aynı dönemde Brent petrol fiyatları da ciddi dalgalanmalar yaşadı. 2021'de ilk aylarda varil fiyatı 50 dolar ile hareket ederken günümüzde 100 dolar bandında geziyor.

Ancak mesele sadece petrolün fiyatı değil. Türkiye gibi enerji ithalatçısı bir ülkede döviz kuru, vergi yapısı ve rafineri maliyetleri de akaryakıt fiyatlarını doğrudan etkiliyor. Bu nedenle Brent petrol her yükseldiğinde, etkisi katlanarak pompaya yansıyor. Nitekim bazı dönemlerde motorin fiyatlarının, petrol artışından daha hızlı yükseldiği bile görüldü.

Balıkçı için en büyük maliyet: Mazot

Mazot demek balıkçılık demek. Balıkçılık demek mazot demektir. Bu sektörde birini diğerinden bağımsız görmek en kibar deyimiyse cahilliktir. Balıkçılık sektörü için motorin sadece bir gider kalemi değil, işin kendisidir. Tekne denize çıkacaksa yakıt olmak zorunda. Bugün birçok küçük ve orta ölçekli balıkçı, "Mazot yakarsam zarar ederim" noktasına gelmiş durumda.

Devletimizin zamanında verdiği

ÖTV'siz akaryakıt

24 m'den büyük endüstriyel balık avlama gemilerine yeni makine alımlarında sağladığı vergi muafiyetleri (Not: Bu imkân 24 m'den küçük teknelere maalesef sağlanmadı.)

Ziraat Bankasının 12 m üzeri balık avlama gemilerine verdiği devlet destekli su ürünleri kredileri.

Yukarıda yazılı üç imkânın sonucunda endüstriyel balık avlama gemilerinin makine güçlerini ihtiyaç fazlasında elde etmelerini sağladı. Ülkemizde ilk ÖTV'siz akaryakıt düzenlemesi 2004 Ocak ayında çıktığında motorin 2 TL, ÖTV'siz motorin 1 TL idi. Bu %50'lik fark 2004 döneminde endüstriyel balıkçılara oldukça büyük imkân sağladı. İlerleyen süreç daha büyük makineli gemilere sebep verdi. Küçük ölçekli balıkçılar ise endüstriyel balıkçılar kadar avantajlı değildi. ÖTV'siz akaryakıt için döner sermaye harçları, defter tutma zorunluluğu ve küçük limit tanınmış ÖTV'siz motorin imkânı küçük ölçekli balıkçılar için cezbedici olmadı. Vergi muafiyetleri olmadığı için de makine büyütme gibi bir faaliyete de girişemediler.

Eskiden bir tekne bir av seferinde kazandığıyla hem yakıtını hem de personel giderlerini karşılayabilirken, bugün durum tersine dönmüş durumda. Artık çoğu zaman yakıt gideri, avdan elde edilen geliri aşıyor. Bu da balıkçıyı ya daha az denize çıkmaya ya da borçlanmaya zorluyor.

Marmara Denizi'nde avcılık yapan 10 m boyundaki ortalama bir algarna teknesinin motorin tüketimi üzerinden hesaplama yapalım. Bu teknenin günlük ortalama yakıt tüketimi minimum 120 LT olur. 120 LT x 74 TL = 8.880 TL günlük tüketim yapar. Bu durumu ayda 25 gün denizde faaliyet gösteren bir tekneye uyarlırsak, bu teknenin aylık motorin tüketimi 222.000 TL olur. Bu hesaplama güncel ÖTV'siz fiyat 68 TL üzerinden yaparsak 204.000 TL yapıyor. Çünkü ÖTV'li ve ÖTV'siz akaryakıt arasındaki makas kapandı.

Bundan 1 ay önce ÖTV'siz akaryakıt 42 TL idi. Yani yukarıdaki algarnacı 42 TL üzerinden ayda 126.000 TL motorin masrafına sahipti.

Şimdi sektörün neden kilitlendiğini daha iyi görebiliyoruz. Bu hesaplama 10 m boyundaki küçük ölçekli balıkçı için bu halde.

Ağ fiyatları da aynı kaderi paylaşıyor

Motorin fiyatlarındaki artış sadece yakıtla sınırlı kalmadı. Balıkçı ağları, halatlar, plastik ekipmanlar ve tekne bakım malzemeleri büyük ölçüde petrolden üretilmiş ürünlerdir. Yani petrol pahalandıkça ağ da pahalalanır.

Barış KÖKSALAN

BALIKÇI

Son yıllarda balıkçıların en çok şikâyet ettiği konulardan biri de budur:

"Eskiden bir sezonda yenilediğimiz ağ, şimdi üç sezon kullanmak zorundayız."

Bu durum doğrudan verimliliği düşürüyor. Eski ağ daha az balık tutar, daha çok yırtılır ve daha fazla bakım ister. Yani maliyet düşmez, aksine artar.

Örneğin bir halat üreticisi bu hafta tüm ürünlerine %50 zam yaptı. Bunların tamamı balıkçılık sektörüne darbe etkisi yapıyor. Bunların hepsi yetmezmişçesine balık fiyatları hallerde tarihî düşük seviyelerini izliyor.

Sürdürülebilirlik tehlikesinde

Bu ekonomik baskı, sürdürülebilir balıkçılık açısından da ciddi bir risk oluşturuyor. Çünkü:

- Balıkçı, daha fazla yakıt maliyetini karşılamak için daha fazla av yapmaya çalışıyor.
- Bu da stokların üzerinde baskı oluşturuyor.
- Uzun vadede denizler fakirleşiyor. Yani kısa vadeli ekonomik sıkıntı, uzun vadeli ekolojik krize dönüşüyor.

Sonuç: Deniz var ama çıkmak zor

Bugün Türkiye'de balıkçının en büyük sorunu denizde balık olmaması değil; denize çıkmanın maliyetinin aşırı artmasıdır. Motorin fiyatları ve petrol kaynaklı girdi maliyetleri bu hızla artmaya devam ederse, birçok küçük balıkçı için meslek sürdürülemez hâle gelebilir. Deniz hâlâ orada. Balık da var ama mazot bu kadar pahalıysa, o denize açılmak her geçen gün biraz daha zorlaşıyor.

Balıkçılık Örgütleri Neredeler?

Motorin fiyatlarını tabii ki balıkçı örgütleri belirlemiyor. Lakin balıkçının derdini de Kayseri Kuş Sevenler Yardımlaşma ve Dayanışma Demeği dile getirecek değil herhâlde. Tabii ki SURKOOP, DEMBİR ve onlara bağlı bölge birlikleri dile getirecek. "Peki ses çıkarmaları ne işe yarar?" diye bilirsiniz. Yarar. Bakın, Türkiye krizleri fırsata çevirme ülkesidir. Balıkçı örgütleri motorinin fiyatını tayin edemez. Ama balıkçının yaşadığı finansal sorunlarını çözmek için bu motorin krizini devlet destekli krediler veren Ziraat Bankasına taşıyabilir. Önce güçlü bir ses çıkarır, sosyal medya ayağını kullanır. Ardından Bakanlık desteği ile gidip Ziraat Bankası ile görüşmeler sağlar. Ardından devlet destekli su ürünleri kredilerinde limit artışı talep edebilir. Ve bunu başarabilirlerse balıkçı örgütleri sadece teşekkür eden konumdan, teşekkür edilen konuma geçmiş olur.

"GÜÇLÜ BALIKÇILIK, SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEK"

1. Sayfa Röportaj Devamı

.... 2024 yılından itibaren de Genel Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktayım. Bu süreçte temel motivasyonum; bilimsel veriye dayalı kararlarla su ürünleri kaynaklarımızı korurken, sektörümüzün sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik yürütülen hizmetlerin içerisinde yer almaktır.

R.A.Y. -İstatistiklere bakıldığında; dünyada toplam su ürünleri üretimi yetiştiricilik miktarındaki artışa bağlı olarak her geçen yıl artmasına rağmen, avcılıktan kaynaklanan su ürünleri üretim miktarının son 20-30 yıldır azaldığı veya stabil bir seyir izlediğini görüyoruz. Balıkçılık çabasındaki artışın yanı sıra kirlilik ve küresel ısınma benzeri sebeplerle bazı türlerde popülasyon azalmasına neden oluyor. Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nün bu verileri nasıl okuduğunu ve bu düşüşün temel nedenlerini nasıl değerlendirdiğini paylaşır mısınız?

Balıkçılık, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana beslenmenin temel unsurlarından biri olmuş, toplumların gelişimiyle birlikte önemli bir sektöre dönüşmüştür. Başlangıçta yalnızca avcılığa dayanan su ürünleri üretimi, zaman içinde yetiştiricilik tekniklerinin gelişmesiyle çeşitlenmiştir. Dünyadaki teknolojik ilerlemeler sonucu 1990'lara kadar su ürünleri avcılık üretimi artmış, sonraki yıllarda ise daha durağan bir seyre girmiştir. Günümüzde toplam üretimdeki artışın büyük bölümü avcılıktan değil, yetiştiricilikten gelmektedir.

Dünya su ürünleri üretimi 2023 yılında 188,9 milyon ton olarak gerçekleşmiş; bunun 90,4 milyon tonu (%48) avcılıktan, 98,5 milyon tonu (%52) ise yetiştiricilikten elde edilmiştir. Türkiye'de de benzer bir eğilim görülmektedir. Su ürünleri yetiştiricilik üretimi her geçen gün daha da artmakta ve toplam üretim içindeki payı yükselmektedir. Nitekim 2024 yılında toplam üretim içerisinde yetiştiriciliğin payı %62'ye ulaşmıştır.

Bu verileri, doğal stoklar sınırsız olmadığı için avcılıktan sürekli artış beklemenin gerçekçi olmadığı; bu nedenle sürdürülebilir ve denetlenebilir yönetimin daha da önem kazandığı şeklinde okuyoruz.

Avcılık üretiminin uzun süredir durağan seyretmesinin temel nedeni, doğal stokların üretim kapasitesinin sınırlı olmasıdır. Bu çerçevede günümüzde esas hedef; avcılıktan sürekli artış beklemek yerine, bilimsel veriye dayalı, denetimi güçlü ve ekosistemi koruyan bir yaklaşımla deniz ve iç sulardaki kaynakları sürdürülebilir şekilde işletmektir. Türkiye açısından da bu dönüşüm; avcılıkta sürdürülebilirliği güçlendirirken, yetiştiricilikte de çevreyle uyumlu ve kontrollü büyümeyi desteklemeyi gerekli kılmaktadır.

R.A.Y. -Sürdürülebilir balıkçılık için av baskısının azaltılması ve filo yönetimi kritik konular. Türkiye'de buna yönelik olarak geçmiş yıllarda Bakanlığınız tarafından geri alım çalışmaları yapıldığını biliyoruz. Her ne kadar Türkiye'deki balıkçı filosunun sayıca büyümesi durdurulmuş ve her yıl sayılar azalsa da; gemilerin boy ve motor gücü artışları nedeniyle gelişen balıkçı filosu kapasitesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bakanlığınızın geri alıma yönelik yeni bir çalışması bulunuyor mu?

Ülkemizdeki su ürünleri stokların korunması ve av baskısının azaltılması amacıyla 2002 yılından itibaren deniz balıkçı filosuna yeni balıkçı gemisinin girişi durdurulmuş, yeni gemi ruhsatı verilmemiştir. Daha sonra, balıkçı filomuzun çok yüksek seviyedeki av gücünün azaltılması yönünde çalışmalar yürütülmüştür.

Stoklar üzerindeki av baskısının azaltılması ve sürdürülebilir avcılığa katkı sağlanması amacıyla, 2012-2018 yılları arasında (2015 hariç) 5 yıl boyunca, gemi boyuna göre balıkçı gemisi sahiplerine Bakanlığımız tarafından destek verilmiş ve balıkçı filusunda kayıtlı 10 metre ve üzeri boylardaki 1.264 balıkçı gemisi filodan çıkarılarak balıkçılara 165 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır. Bu gemilerin ruhsatları iptal edilmiş ve tekrar balıkçılıkta kullanılmamak üzere imha edilmiştir.

Söz konusu destek programının tekrar uygulamaya başlatılması için çeşitli çalışmalar yapılmış ancak henüz uygulamaya aktarılacak bir proje haline dönüşmemiştir.

Öte yandan av baskısını azaltmaya yönelik yaklaşımımız yalnızca geri alımla sınırlı değildir.

Bilimsel veriye dayalı yönetim tedbirleri, seçiciliğin artırılması, denetim kapasitesinin güçlendirilmesi ve sektörün sürdürülebilirliğini destekleyen uygulamalarla birlikte yürütülmektedir.

Ayrıca, balıkçılarımız için başka ülke sularında avlanma imkânlarını iş birliği anlaşmalarıyla genişletmeye yönelik çalışmalarımız sürmektedir. Bu çerçevede bugüne kadar çoğunluğu Afrika'da olmak üzere 17 ülkeyle iş birliği anlaşması imzalanmış, 20 ülkeyle ise müzakereler devam etmektedir. Bu yaklaşım, özellikle belirli segmentlerdeki faaliyet baskısını yönetmeye katkı sunan tamamlayıcı bir araç olarak değerlendirilmektedir.

R.A.Y. -Kadın ve genç balıkçıların sektördeki payı maalesef çok düşük. Bu grupların balıkçılık faaliyetlerine daha etkin katılımı için Bakanlığın mevcut veya planlanan destek programları nelerdir?

Küçük ölçekli aile balıkçılığının temel unsurlarından olan kadın balıkçıları için, ulusal ve uluslararası fonlarla desteklenen sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve sektör paydaşlarıyla iş birliği içinde, başta Kadın Balıkçılar Projesi olmak üzere çeşitli projeler yürütülmektedir. 8 Mart 2019'da kurulan Kadın Balıkçılar Derneği ile kadın balıkçıları kurumsal bir yapı kazanmış ve faaliyetlerini ülke genelinde sürdürmektedir. Ayrıca, sektör yönetimi ve karar alma süreçlerine katılımlarını artırmak amacıyla Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği bünyesinde Kadın Balıkçı Komisyonu oluşturulmuştur

Küçük ölçekli balıkçılığın sürdürülebilirliği kapsamında, 2017'den itibaren iç sulardaki tüm balıkçı gemileri ile denizlerde 12 metreden küçük gemi sahipleri desteklenmektedir. 2023'ten itibaren gemi sahibi kadın balıkçılara %25 ilave destek sağlanmış, bu oran 2025 destekleme döneminde %35'e çıkarılmıştır. Ayrıca, ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi doğrultusunda kadın balıkçıların kullandığı tarımsal su ürünleri kredilerinde %15 faiz indirimi uygulanmaktadır.

Öte yandan, kadın balıkçıların sektördeki rolüne yönelik farkındalığı artırmak amacıyla belgesel ve benzeri tanıtım çalışmaları da yürütülmektedir.

R.A.Y. -Balıkçılığın Türkiye ekonomisine katkısını ve ülke ekonomisindeki yerini nasıl özetlersiniz? Avcılık, yetiştiricilik ve ihracatın toplam tabloya yansımaları hakkında neler söylemek istersiniz?

Su ürünleri sektörü; avcılık, yetiştiricilik ve ihracat boyutlarıyla Türkiye ekonomisine üretim, gelir ve istihdam açısından önemli katkılar sağlamaktadır.

Türkiye'de su ürünleri üretimi, yetiştiriciliğin gelişmesiyle birlikte güçlü bir büyüme göstermiştir. 2024 yılında toplam su ürünleri üretimi 933 bin ton olarak gerçekleşmiş; bunun %38'i avcılık, %62'si yetiştiricilik yoluyla elde edilmiştir.

.... Avcılık üretimi, ağırlıklı olarak deniz balıklarına dayanmakta; yetiştiricilikte ise alabalık, çipura ve levrek hem üretim miktarı hem de katma değer açısından öne çıkmaktadır. Türkiye, AB ülkeleri arasında su ürünleri yetiştiriciliğinde ilk sırada, dünya genelinde ise üst sıralarda yer almakta; özellikle çipura, levrek ve gökkuşuğu alabalığı üretiminde küresel ölçekte lider konumdadır.

Üretim kapasitesindeki artış, ihracata doğrudan yansımıştır. 2024 yılında su ürünleri ihracatı 312,6 bin ton ve 2,0 milyar dolar seviyesini aşarken, ithalat 289,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz 100'den fazla ülkeye ihracat yapmakta ve özellikle AB pazarında güçlü bir paya sahiptir.

İstihdam yönüyle sektör, doğrudan yaklaşık 60 bin kişiye, dolaylı olarak ise yaklaşık 250 bin kişiye gelir sağlamaktadır.

Bu çerçevede su ürünleri sektörümüz; üretim kapasitesi, ihracat performansı, sağladığı istihdam ve dış ticaret fazlası ile Türkiye ekonomisinde stratejik ve giderek güçlenen bir konuma sahiptir.

R.A.Y -Balık, en doğal ve sağlıklı besin kaynaklarından biri. Türkiye'deki balık tüketim alışkanlıklarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Tüketimin artırılmasına yönelik Bakanlığın çalışmaları nelerdir?

Ülkemizin kişi başı balık tüketim miktarı son on yılda 5,5 kilogramdan 7,7 kilograma yükselmiştir.

Bakanlık olarak balık tüketiminin artırılması için okullarda yürüttüğümüz "Balık-Ekmek Şenliği" yanında, 2015 yılından beri yayımlanmaya başlayan kamu spotları ile iç tüketimi artırmayı ve su ürünleri tüketimine yönelik bilinç düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Balık tanıtım etkinliklerine SÜR-KOOP da katkı ve destek sunmaktadır.

Bununla birlikte, yetiştiricilik yolu ile elde edilen ürünlerin tanıtımı, tüketimi artırıcı etkinlikler düzenlenmesi, yazılı ve görsel yayınlar hazırlanması, ulusal ve uluslararası toplantı ve tanıtım faaliyetleri organize edilmesi gibi yapılacak yayım çalışmalarını belirlemek üzere Bakanlığımız ve Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği yetkililerinden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Komisyonun almış olduğu kararlar neticesinde, ülkemizin tanınmış tıp insanları tarafından TV programlarında; bilgilendirme çalışmaları yapılarak hem balık tüketimini özendirmek hem de su ürünleri tüketimi konusunda halkımızın doğru bilgi ile buluşması amaçlanmaktadır.

Dr. Erdinç Güneş

Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdür Yardımcısı

Yine su ürünleri tüketimi konusunda ünlü yemek şefleri, medya mensupları, gazeteciler, sanatçılar ve diyetisyenlerle yapılan röportajlar sosyal medya platformlarında paylaşarak halkımızın konuya olan farkındalığı artırılmaktadır. Büyükşehirlerde bulunan AVM'lerde stantlar kurularak, hem ülkemizde üretilen balıkların tanıtımı yapılmakta hem de üretilen balıkların sağlığa ve beslenmeye olan katkıları uzman diyetisyenler tarafından halkımıza aktarılmaktadır.

R.A.Y -Deniz kirliliği, iklim değişikliği ve istilacı türler ekosistemi tehdit ediyor. Bu risklere karşı Bakanlığınız tarafından yürütülen çalışmalar, izleme programları ve koruma stratejileri hakkında bilgi verirsiniz?

İklim değişikliğinin deniz ekosistemleri üzerindeki etkileri Türkiye tarafından da yakından izlenmektedir. Su sıcaklıklarının artması, stok dağılımındaki değişiklikler, istilacı türlerin yayılımı ve ekosistem dayanıklılığındaki azalmalar bilimsel çalışmalarla takip edilmektedir.

Denizel ekosistemde önemli tehdit oluşturan istilacı türlerle mücadele konusunda somut adımlar atılmıştır.

Özellikle Akdeniz ve Ege'deki balon balığı yayılımıyla mücadele etmek, balon balığı türlerinin stoklara ve balıkçılara olumsuz etkilerini azaltmak ve ekosistemden avcılık yoluyla uzaklaştırmak amacıyla özel bir destekleme programı başlatılmıştır. Bu program hem biyolojik çeşitliliğin korunması hem de yerli türlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından önemli bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır. Bu desteklemenin başladığı 2020 yılından bugüne kadar 665 bin adet balon balığı avlanmış ve yaklaşık 50 milyon adet yeni bireyin ekosisteme girişi engellenmiştir.

Ayrıca, istilacı türlerin yayılımının takibi ve mücadele edilmesi amacıyla Antalya'da GFCM Yerli Olmayan Türler Gözlemevi'nin kurulmasına yönelik çalışmalarda son aşamaya gelinmiştir.

Öte yandan, 2025 yılında Marmara Denizi'nde görülen müsilaj oluşumundan olumsuz etkilenen küçük ölçekli kıyı balıkçılarımızın kayıplarının kısmen de olsa azaltılması amacıyla özel bir destekleme uygulanmıştır. Bu amaçla, Küçük Ölçekli Balıkçılık Desteklemesi kapsamında Marmara Denizi'ne kıyısı olan illerdeki 12 metreden küçük boylardaki 3.477 balıkçı gemisine ilave destek sağlanmıştır.

R.A.Y -Türkiye son yıllarda ICCAT, GFCM ve FAO gibi uluslararası örgütlerde çok daha görünür ve aktif bir rol üstleniyor. Bu platformlardaki müzakerelerde edindiğimiz başlıca kazanımlar nelerdir? Türkiye'nin uluslararası arenadaki konumu nasıl güçlendi?

Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (GFCM), Ülkemizle birlikte 23 ülke ve AB'den oluşan, Akdeniz ve Karadeniz'de balıkçılık yönetiminde bağlayıcı kararlar alan bölgesel balıkçılık yönetim örgütüdür.

GFCM'in 2025 Kasım ayında gerçekleştirilen komisyon toplantısında yürütülen müzakereler ve yapıcı diyaloglar sonucunda, Ülkemiz 1954'ten bu yana üyesi olduğu GFCM başkanlığına ilk kez seçilmiştir.

Bu tarihi adımla; ülkemizin karar alma süreçlerindeki etkinliği daha da artacak, ülkemiz uygulamaları bölgesel yönetime daha fazla yansıtacak, Akdeniz ve Karadeniz'de sürdürülebilir balıkçılıktaki öncü rolümüz güçlenecektir. Yıllardır katkı sunduğumuz çalışmalarda ve kararların şekillenmesinde daha etkin bir rol üstleneceğiz.

Bu sürecin bir anda gerçekleşmediğini belirtmek isterim. Uzun yıllara yayılan bir hazırlık dönemi yürüttük. Önce kendi adaylarımızı GFCM'in bilim komitelerinde görevlendirerek tanınırlık ve bilimsel etkinlik sağladık. Örneğin, GFCM kapsamındaki Karadeniz Bilimsel Tavsiye Komitesi başkanlığını ve Karadeniz ülkeleriyle -

birlikte yürütülen BlackSea4Fish Projesi'nin koordinatörlüğünü Türk bilim insanları yürütmektedir. Ülkemizin balıkçılık alanındaki bilimsel çalışmalarını uluslararası platformlarda görünür kıldık. Ardından Türkiye'nin güçlü balıkçılık yönetimi uygulamalarını her toplantıda vurgulayarak kurumsal itibarımızı pekiştirdik. Avrupa Birliği dâhil 24 üye ülkenin yer aldığı bu komisyonda, Avrupa ülkelerinin büyük bölümünün desteğini almayı başardık.

Atlantik Ton Balıklarının Korunması Uluslararası Komisyonu (ICCAT) ton balıkları başta olmak üzere 30'dan fazla türün yönetimine ilişkin bağlayıcı kararlar alan güçlü bir bölgesel balıkçılık yönetim organizasyonudur. Ülkemizle birlikte 55 ülkenin üye olduğu ICCAT'ın komisyon toplantılarına ülke temsilcileri yansın, yaklaşık 25 sivil toplum kuruluşu ve sektör temsilcileri de katılmaktadır.

İspanya'nın Sevilla kentinde 17-24 Kasım 2025 tarihleri arasında düzenlenen ICCAT toplantısında mavi yüzgeçli orkinos kotasının belirlenmesi ve ülkelere tahsis yapılmıştır. Yoğun müzakerelerle geçen zorlu süreçte önümüzdeki üç yıl için kota hakları belirlenmiştir.

Ülkemizin etkin temsili ve kararlı diplomasisi sayesinde, mavi yüzgeçli orkinos kotası yaklaşık %20 artırılarak 2.600 tondan 3.095 tona yükseltilmiştir. Bu kazanımla balıkçılık sektörümüz yıllık 400 milyon lirayı aşan ilave gelir elde imkanına kavuşmuştur. Bu gelişmeyle, Ülkemizin uluslararası su ürünleri piyasasındaki konumu daha da güçlenecektir.

R.A.Y -Son dönemde hamsi başta olmak üzere diğer ticari türlerde kota yönetimi gündemde. Kota uygulamalarının bilimsel dayanağı, belirlenme süreci ve balıkçıya yansımaları hakkında genel çerçeveyi paylaşıyor musunuz? Hamsi kota uygulamasının ilk sonuçları nelerdir, türün geleceği açısından olumlu sonuçlar elde edilmeye başlandı mı?

2024 yılı itibarıyla; avcılıkta 7, yetiştiricilikte ise 4 tür üretim planına dahil edilmiştir. Avcılığımızın yaklaşık %60'ını oluşturan hamsi, üretim planlaması kapsamında kota tahsisi ile yönetilmeye başlanmıştır.

2025 yılı itibarıyla, avcılıkta 4 tür daha plan kapsamına alınmıştır. Yetiştiricilikte ise alabalık üretim planlamasına dahil edilerek toplam yetiştiricilik üretiminin %98'i planlama kapsamına alınmıştır. Böylece, 2025 yılı itibarıyla üretim planlaması kapsamına alınan su ürünleri türlerinin sayısı toplamda 16'ya ulaşmıştır.

Bu kapsamda özellikle hamsi avcılığında gemi bazlı kota sistemini devreye sokarak sürdürülebilirlik adına çok önemli bir adım atıldı ve uygulama başarıyla sürdürülmektedir.

Av sezonunun ilk günlerinden itibaren denizlerimizde verimli bir balıkçılık görülmeye başlanmıştır. Hamsi avcılığı, özellikle Ekim ve Kasım aylarında Doğu Karadeniz'de yoğunlaşmış ve bol miktarda av vermiştir. Avcılık yıl sonuna kadar da yoğun şekilde devam etmiştir. Bakanlığımızca iki yıldır uygulanan üretim planlaması kapsamında hamsi avcılık faaliyetlerini ve av miktarlarını sürekli takip ediyoruz. Hamsi avcılık üretim miktarının geçen yıldan çok daha iyi olduğunu görüyoruz.

Elbette bu tür uygulamaların etkisi, birkaç yılın birlikte değerlendirilmesiyle daha net ortaya çıkacaktır.

Ancak, hamsi kota uygulamasının kısa vadede av verimliliği açısından olumlu sonuçlar üretmeye başladığı; orta ve uzun vadede ise stokların korunması ve türün geleceğinin güvence altına alınması açısından doğru yönde ilerleyen bir yönetim aracı olduğu değerlendirilmektedir.

R.A.Y -Ortak kullanılan balık stokları nedeniyle bölgesel balıkçılık yönetimi giderek önem kazanıyor. Türkiye'nin bu yapıya uyumu, yürütülen ortak çalışmalar ve geleceğe yönelik planlarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Ülkemiz birçok uluslararası organizasyonda yer almakta ve etkin şekilde temsil edilmektedir. Bunlardan en önemlileri GFCM ve ICCAT kapsamında yürütülen faaliyetlerdir. Türkiye son 10 yıldır ICCAT'a tam uyumlu ülke kategorisindedir. Özellikle son 4 yıldır GFCM den tam uyumlu ülke ödülü almış olmamız bu alandaki etkinliğimizi göstermektedir.

Akdeniz ve Karadeniz bölgesindeki üretimin 2022-2023 yılları ortalamasına göre Türkiye, bölgenin açık ara lider ülkesi konumundadır. Türkiye; GFCM alanındaki balıkçı filosunun %17,4'üne, yapılan avcılıkta %31,4'lük paya ve yetiştiricilikte ise %43 paya sahiptir. Ülkemiz her üç göstergede de birinci sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin yüksek üretim performansı, güçlü pelajik filo yapısı ve balıkçılık faaliyetleri bölgedeki ekolojik ve ekonomik dinamiklerde belirleyici aktör olduğunu göstermektedir. Bu durum, GFCM bölgesinde yönetim süreçleri ve stokların sürdürülebilirliği açısından stratejik önem taşımaktadır. Balık stokları sınır tanımadığı için, bölgesel balıkçılık yönetimi her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır.

Türkiye hem Karadeniz hem Akdeniz'de; GFCM, ICCAT gibi platformlarda aktif rol almakta, ortak yönetim planları, teknik tedbirler ve izleme programlarının hazırlanmasına bilimsel ve idari katkı sağlamaktadır.

Bölgesel balıkçılık yönetiminde önümüzdeki dönemde Türkiye, daha güçlü bilimsel temel, daha etkin denetim ve yasadışı avcılıkla mücadele, uygulanabilir ve paydaş odaklı tedbirler ve ekosistem temelli bakış ile iş birliğini derinleştirmeyi amaçlamaktadır. Bu süreçte yaklaşımımız, yapıcı ve çözüm odaklı biçimde, bölgesel ortaklarımızla birlikte somut sonuç üreten çalışmaların artırılması yönündedir.

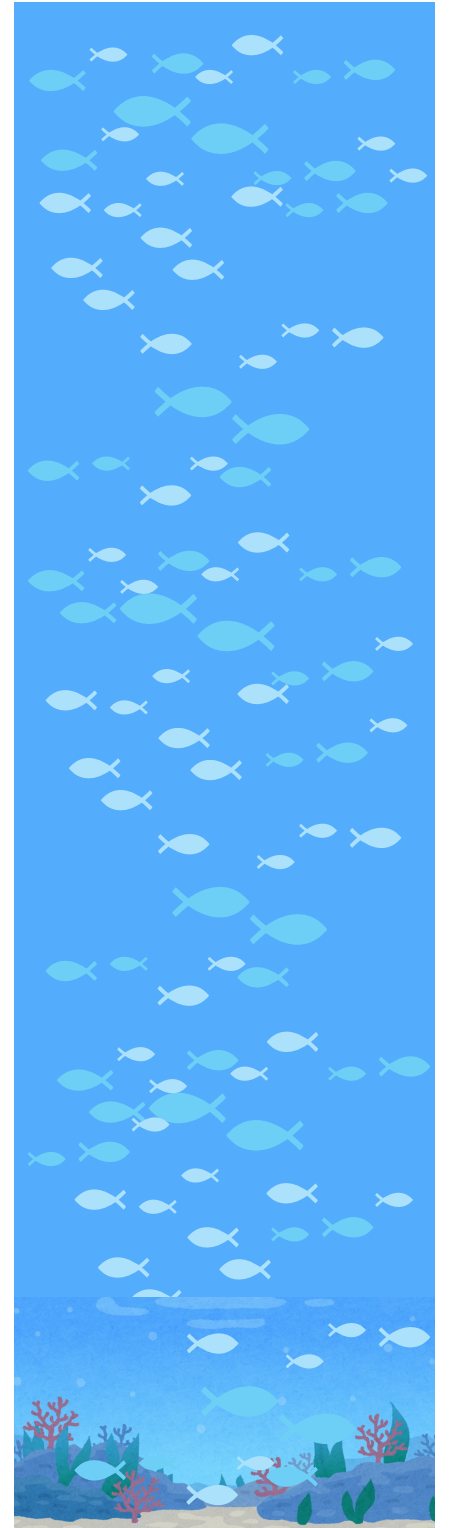
R.A.Y -SÜR-KOOP başta olmak üzere balıkçı kooperatiflerinin sektördeki rolünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Önümüzdeki dönemde kooperatiflerden beklentileriniz ve muhtemel iş birliği alanları nelerdir?

Bu yaklaşımın dünyadaki iyi örneklerinde de görüldüğü gibi kooperatifler, doğru kurgulandığında sürdürülebilir yönetimi ve yerelde refahı aynı anda destekleyebilen etkili araçlardır.

Zamana bağlı olmadan kooperatiflerden beklentimiz; üyelerinin mevzuata uyumunu güçlendirmeleri, sürdürülebilir avcılığı destekleyen uygulamaları (seçicilik, yasaklara riayet, kayıt-izlenebilirlik kültürü) yaygınlaştırmaları ve veri temelli yönetime sahadan katkı vermeleridir.

Kooperatif ve birlikler, AB'de olduğu gibi piyasa oluşumu, ürün dağıtımı, depolama, pazarlama, üye ve ortakların ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda daha etkin ve güçlü bir yapıya kavuşmalıdır.

SÜR-KOOP başta olmak üzere balıkçı kooperatifleri; sahadaki tecrübeyi kurumsal bir yapıya taşıyan, balıkçılarımızın örgütlü temsilini güçlendiren ve yönetim-denetim süreçlerinde kamu ile sektör arasında köprü işlevi gören yapılardır. Özellikle SÜR-KOOP'un merkez birlik olarak kooperatifleri koordine etme, eğitim/kapasite geliştirme, sektörü ulusal-uluslararası platformlarda temsil etme, pazarda ortak menfaati koruma gibi görevleri, sektörün ortak akılla ilerlemesi açısından kritik bir çerçeve sunmaktadır.

Deniz Koruma Alanlarında Dönüm Noktası: Kıbrıs Kıyılarını Korumak İçin 100'den Fazla Paydaş Bir Araya Geldi

LEFKOŞA – 1992 yılında kurulan ve kökleri 1980'lere uzanan Kuzey Kıbrıs Kaplumbağaları Koruma Derneği, deniz kaplumbağalarını koruma amacıyla başladığı çalışmalarını zamanla genişleterek tüm deniz ekosistemini kapsayan bir yapıya dönüştürdü. Bugün faaliyetlerini SPOT Marine Life adı altında sürdüren kuruluş, 100'ü aşkın bilimsel yayını, raporları ve saha çalışmalarıyla hem akademik üretim yapmakta hem de deniz yaşamının korunması için aktif savunuculuk yürütmektedir.

SPOT, hedeflerine ulaşmak için denizle iç içe yaşayan balıkçılarla güçlü iş birlikleri kurmaktadır. Bu kapsamda, SÜR-KOOP desteğiyle 2019 yılında "Balıkçılığın Ortak Yönetimi Çalıştayı" düzenlenmiş; ardından "Sürdürülebilir Ortak Balıkçılık Yönetim Komisyonu" kurulmuştur. Bu sürecin sonucunda, 2023 yılında yürürlüğe giren yeni tüzük ile Kuzey Kıbrıs'ta ilk kez tüm balıkçılık faaliyetlerinin yasaklandığı "Balıkçılık Koruma Alanları" ilan edilmiştir.

Bu alanların etkin yönetimini sağlamak amacıyla, 12-13 Mart tarihlerinde SPOT öncülüğünde ve SÜR-KOOP'un katılımıyla Deniz Koruma Alanı (DKA) Yönetim Çalıştayı düzenlendi.

Deniz Yaşamı İçin Ortak Vizyon

Çalıştay, küçük ölçekli balıkçılar, dalış okulu işletmecileri, turizm temsilcileri ve kamu yetkililerinden oluşan 100'den fazla paydaşı bir araya getirdi. Amaç, Kıbrıs kıyılarının korunmasına yönelik ortak bir yol haritası oluşturmak oldu.

Açılış konuşmaları, Girne Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. İlkyay Salıhoğlu ile Hayvancılık Dairesi Müdürü Gönen Vurana tarafından yapıldı. Etkinlikte ayrıca uluslararası uzmanlar Margaux Janin ve Ayşe Oruç, küresel ölçekte deniz koruma alanlarının yönetiminde elde edilen başarıları ve karşılaşılan zorlukları paylaştı.

Etkinliğin en dikkat çeken anlarından biri, Ramazan Özkaya'nın kapsamlı değerlendirmeleri oldu. Özkaya, Türkiye'de uygulanan deniz koruma alanı modellerine ilişkin deneyimlerini aktararak; Datça-Bozburun, Fethiye-Göcek, Gökova ve Kaş-Kekova özel çevre koruma bölgelerinde yürütülen uygulamaları örneklerle paylaştı. Bu alanlarda koruma ve balıkçılığın birlikte nasıl yönetildiğine dikkat çeken Özkaya, deniz koruma alanlarının yalnızca çevresel bir araç değil, aynı zamanda sürdürülebilir balıkçılığın temel güvencelerinden biri olduğunu vurguladı.

Ramazan ÖZKAYA
SÜR-KOOP Genel Başkanı

Özkaya konuşmasında, deniz koruma alanlarının balıkçılık üzerindeki somut etkilerine de değinerek; canlı yoğunluğunun artışı ve taşma etkisi, üreme potansiyelinin güçlenmesi ve iklim değişikliğine karşı dayanıklılık başlıkları altında önemli değerlendirmelerde bulundu. Tam koruma alanlarında balık popülasyonlarının zamanla artış gösterdiğini ve bu artışın çevre av sahalarına yayılım sağlayarak uzun vadede av verimliliğini artırdığını ifade etti. Özellikle büyük ve yaşlı bireylerin korunmasının stokların üreme kapasitesini güçlendirdiğini belirten Özkaya, sağlıklı habitatların çevresel baskılara karşı daha dirençli hale geldiğine dikkat çekti.

SÜR-KOOP'un yaklaşımını da ortaya koyan Özkaya, deniz koruma alanlarının ortak yönetim modeli ile ele alınması gerektiğini vurguladı. Bu modelde balıkçıların yalnızca kurallara uyan taraflar değil, karar alma süreçlerinin aktif paydaşları olması gerektiğini ifade ederek, sahadaki bilgi ve deneyimin yönetim süreçlerine dahil edilmesinin önemine dikkat çekti. Bilimsel temelli başlangıç analizlerinin yapılması ve değişen koşullara uyum sağlayabilen adaptif yönetim modellerinin uygulanmasının gerekliliğini dile getirdi.

Ayrıca, deniz koruma alanlarının uygulanmasında balıkçıların sosyo-ekonomik gerçekliğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirten Özkaya; geçiş süreci destekleri, alternatif gelir kaynakları ve küçük ölçekli balıkçılığın desteklenmesi gibi tamamlayıcı politikaların önemine değindi. Bu yaklaşımın, koruma çalışmalarının sahada daha güçlü karşılık bulmasını sağlayacağını ifade etti.

Başarının Kanıtı: Alagadı'deki Dönüşüm

SPOT Marine Life Direktörü Dr. Damla Beton, Alagadı'de 15 yıldır yürütülen habitat koruma çalışmalarının somut sonuçlarını paylaştı. Uydu görüntüleriyle desteklenen sunumda şu kazanımlar öne çıktı:

- **Yaşam Alanı İyileşmesi:** Öncelikli habitatlar yeniden canlanıyor.
- **Türlerin Geri Dönüşü:** İnsan baskısının azaltılmasıyla hassas türler geri dönüyor.
- **İş Birliğinin Gücü:** STK'lar, özel sektör ve kamu kurumları arasındaki koordinasyon başarıyı mümkün kılıyor.

Stratejiden Sahaya

Panel oturumları, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Burak Ali Çiçek moderatörlüğünde gerçekleştirildi. Etkinliğin ikinci gününde ise Lapta ve Alagadı'de saha ziyaretleri yapıldı.

Uzmanlar, Lapta Balıkçı Barınağı'nda balıkçılarla bir araya gelerek Alsancak Balıkçılık Koruma Alanı'na ilişkin görüşleri dinledi.

Çalıştay, yerel paydaşların katkılarıyla tamamlandı. Restoran işletmecisi Gökmen Güneş, işletmelerin koruma sürecindeki rolüne dikkat çekerken; balıkçı Ömer Kasap, yürütülen çalışmalardan duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

Geleceğe Bakış

Bağımsız uzmanlar tarafından yürütülen kapsamlı analizlerle desteklenen bu çalıştay, Kıbrıs'taki Deniz Koruma Alanlarının etkin yönetimi için önemli bir dönüm noktası olarak değerlendiriliyor. Farklı paydaşların iş birliğiyle geliştirilen yönetim modelleri, Kıbrıs'ın deniz ekosistemini gelecek nesillere aktarmayı hedefliyor.

Proje Desteği

Etkinlik, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Türk toplumuna yönelik Yardım Programı kapsamında SPOT liderliğinde yürütülen "Balıkçıya Işık Ol" projesi tarafından finanse edildi ve "Denize Hayat Ver" projesi kapsamında desteklendi.

Kota Meselesi

Ne kadar biliyoruz? Hazır mıyız? Ne yapmalıyız?

Kotaya geçtiğinizde, balıkçılıkta kartlar yeniden karılır! Kota sistemleri yalnızca avlanmasına izin verilebilir av miktarını düzenlemez. Kim, neyi, ne kadar avlayacak sorularına da cevap getirir.

Ek olarak, modern kota sistemleri genellikle devredilebilirlik ve tahsis esnekliği gibi ek mekanizmalar da sunar. Yani bir balıkçı kullanmadığı kotayı başka birine satabilir veya kiralayabilir. Bu sistemde sosyal etki çoğu zaman göz ardı edilir. Küçük ölçekli balıkçılığın zarar gördüğü durumların ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Bu durum, balıkçılık sektöründe güç, gelir ve fırsat dağılımını yeniden şekillendirir. Bir başka ifadeyle, balıkçılıkta kartlar yeniden karılır!

“Gerek Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası içinde gerekse birçok gelişmiş ülke balıkçılık yönetiminde, kota sistemi tartışılabilir bir tercih değil, uyulması gereken temel bir yönetim kuralı olarak kabul edilir. Balıkçılıkta sürdürülebilirliği sağlamak için belirlenen kota kuralı, diğer tüm taleplerin üzerinde yer alan bir yönetim normudur. Bilimsel stok değerlendirmelerine dayalı kotalar aşılmaz, politik müdahaleler kota kararlarını zayıflatamaz ve kota, sistemin temel referans noktası kabul edilir!” Kulağa hoş geliyor değil mi? Ama gerçek hiç de böyle değil!

Kotalar Yönetimin Neresinde?

Balıkçılığı kendi haline bırakırsanız, herkes istediği kadar balık avlar, bir süre herkes kazanır gibi görünür ama sonunda herkes kaybeder. O yüzden yönetim şarttır. Balıkçılık yönetimi dediğimiz şey, aslında hem denizin ve içindeki canlıların (sadece balık değil) hem de balıkçının geleceğini korumak için konulan kurallar ve uygulamaların bütünüdür. Amaç basit: Hem kaynağı korumak hem de balıkçının kazancını devam ettirmek, yani dengeyi tutturmak. Ne balık tükensin ne de balıkçı kazancından olsun! Elbette bu en basite indirgenmiş hali. Peki, bugün avladığımız balıktan para kazanarak, yarın da benzeri bir kazançla avlayabileceğimiz balıkların olmasını sağlayacak bir düzeni nasıl kurabiliriz? Bu arada, tüketiciler için de uygun fiyattan yeterli miktarda balık olacak!

Balıkçılıkta koruma-avlama-kazanma dengesini sağlamak amacıyla kotalar, teknik düzenlemeler (av araçları ve boy yasakları), kapalı alan ve kapalı sezonlar gibi araçlar yaygın olarak kullanılmaktadır. Evet stokların ne durumda olduğundan haberdar olmalıyız. Ancak balıkçılık yönetimi yalnızca balık stoklarıyla, balıkların biyolojisiyle ilgili bir mesele değildir.

Buradaki yönetim, aynı zamanda ekonomik çıkarlar, istihdam, gıda güvenliği, sosyal yapı ve yönetim süreçlerinin iç içe geçtiği çok boyutlu, çok disiplinli bir alandır.

Tarihsel olarak bakıldığında, denizlerin tükenmez olduğu varsayımıyla uzun yıllar ciddi bir düzenlemeye gidilmemiştir. Balıkçılık yönetimi uzun süre “açık erişim” yaklaşımı altında şekillenmiştir. Yani isteyen istediği kadar ava çıkmış, “deniz hepimize yeter”, denmiştir. Ancak zamanla görüldü ki, bu anlayışın sonu iyi değil. Herkes daha fazla avlamak isteyince av araçları ve tekne sayıları artmış, balık azalmış, maliyetler artmış, kazanç düşmüş ve en çok da yine balıkçı zarar görmüştür.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren balık stoklarında yaşanan ciddi azalmalar, balıkçılığın artık “kendi haline” bırakılamayacağını açıkça göstermiştir. Bu süreçte bilim temelli yönetim anlayışı gelişmiş; maksimum sürdürülebilir verim, **toplam izin verilebilir av** (toplam av sınırı) ve bireysel kotalar gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Günümüzde ise hak temelli, paydaş katımlı ve ekosistem yaklaşımını esas alan modeller daha fazla önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, kota sistemlerinin adil dağılımı, küçük ölçekli balıkçıların sistem içindeki yeri ve uygulamada karşılaşılan yönetim sorunları, balıkçılık yönetiminin en çok tartışılan başlıkları olmaya devam etmektedir.

Aslında bütün bu tartışmaların dayandığı gerçek çok basit: Deniz sınırsız değil, balık da kendini sonsuza kadar yenileyemiyor. Avlayacak balığın bulunamayacağı günler pek de uzak değil. İşte bu yüzden balıkçılığı yönetiyoruz. Yönetim, balıkçının önünü kesmek için değil, tam tersine, yarın da av yapabildiğini garanti altına almak için vardır. Kuralların amacı balıkçıyı cezalandırmak değil; herkes için daha adil, daha sürdürülebilir ve daha kazançlı bir düzen kurmaktır. Herkes derken, büyük-küçük, ticari-amatör tüm balıkçıları, üreticiden tüketiciye kadar değer zincirindeki herkesi, hatta bugünkü ve gelecek kuşakları kastediyoruz. Türkiye’de bu düzeni kurma ve yürütme görevi, Su Ürünleri

Prof. Dr. Vahdet ÜNAL

Ege Üniversitesi
Su Ürünleri Fakültesi

Kanunu’nun verdiği yetkiyle Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmektedir. Bu süreçte bilim insanlarının, su ürünleri kooperatiflerinin, üretici birliklerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer ilgili paydaşların görüş ve katkıları da alınmakta; istişareye dayalı bir yönetim anlayışı işletilmektedir. Ancak nihai karar ve

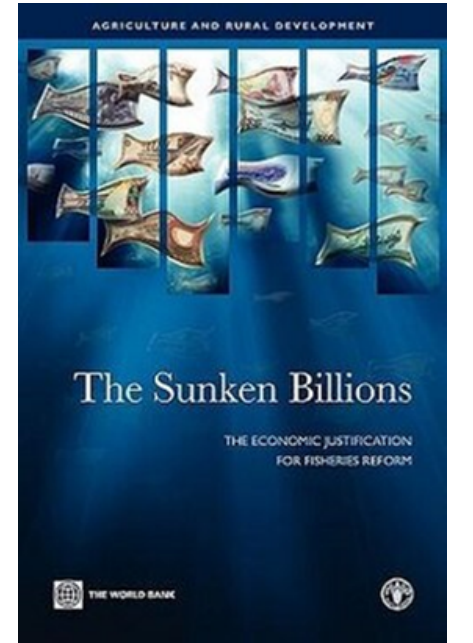
uygulama sorumluluğu her zaman merkezi otoriteye aittir. Bununla birlikte, iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde, paydaş katılımının (özellikle yetki ve sorumluluğunun) güçlendirilmesi yönünde atılacak adımların, alınan kararların sahadaki uygulanabilirliğini ve kabulünü daha da artıracığı değerlendirilmelidir. Balıkçılıkta karar alma mekanizmaları ve yönetim konusunu, gelecek sayılardan birinde ayın dosyası olarak ele alıp tartışırız.

Batık Milyarlar Raporu: Çözüm Kota Sistemi mi?

2009 yılında Dünya Gıda ve Tarım Örgütü ile Dünya Bankası tarafından yayımlanan *The Sunken Billions*, küresel balıkçılık yönetimi tartışmalarında önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Rapor, dünya deniz balıkçılığında her yıl on milyarlarca dolarlık ekonomik rant kaybı yaşandığını ileri sürerek, aşırı avcılığı yalnızca ekolojik bir kriz olarak değil, aynı zamanda ciddi bir ekonomik verimsizlik sorunu olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşım, balıkçılık reformunu sürdürülebilirlik söyleminin ötesine taşıyarak mali disiplin, verimlilik ve rantın yeniden kazanılması çerçevesine taşımaktadır.

Raporda açık erişim ve zayıf düzenleme rejimlerinin, balıkçılıkta aşırı kapasiteyi teşvik ettiği ve ekonomik rantın dağılmasına yol açtığı savunulmaktadır. Çözüm olarak ise tanımlı ve güvence altına alınmış erişim haklarına dayalı, bilimsel temelli toplam izin verilebilir av sistemleri yani “kotalar” önerilmektedir. Bu bağlamda hak-temelli yönetim ve özellikle kota sistemleri, yalnızca teknik araçlar değil, ekonomik açıdan gerekçelendirilmiş yapısal reformlar olarak sunulmuştur.

Böylece kota sistemleri, açık erişime kıyasla normatif üstünlüğe sahip bir model olarak konumlandırılmıştır. Ancak bu çerçeve, esas olarak ekonomik etkinlik ölçütüne dayanmaktadır. Oysa balıkçılık yalnızca bir üretim faaliyeti değil, aynı zamanda kıyı topluluklarının geçim kaynağı, kültürel pratiği ve sosyal dokusunun bir parçasıdır. Zaten rapora getirilen en önemli eleştirilerden biri sosyal etkileri ikincilleştirmesiyle diğer de küçük ölçekli balıkçılığı yeterince dikkate almamasıdır.

Batık Milyarlar

Kota sistemleri, erişim haklarını tanımlarken aynı zamanda bu hakları tahsis eder ve çoğu durumda devredilebilir kılar. Daha açık bir ifadeyle, kota sistemleri, kimin ne kadar avlayacağını belirler. Ayrıca bu hakkın, çoğu zaman başkasına devredilmesine de izin verir. Yani balıkçı, kendisine verilen av hakkını isterse bir başkasına kiralayabilir ya da satabilir. Bu süreç, sektörde güç ve gelir dağılımını yeniden şekillendirir; bazı aktörleri avantajlı konuma getirirken, diğerlerini sistem dışına itebilir. Nitekim Yeni Zelanda ve İzlanda gibi ülkelerde uygulanan kapsamlı bireysel devredilebilir kota sistemleri ekonomik etkinliği artırmış olmakla birlikte, kota yoğunlaşması ve küçük ölçekli balıkçıların marjinalleşmesi gibi sonuçlar da doğurmuştur. Buna karşılık Norveç daha sınırlı devredilebilirlik ve bölgesel koruma mekanizmaları yoluyla sosyal dengeyi gözetmeye çalışmıştır. Avrupa Birliği çerçevesindeki uygulamalar ise çok katmanlı ve politik müzakereye dayalı yapıyla farklı bir kurumsal örnek sunmaktadır. Yazının son bölümünde Avrupa Birliği kota sistemine daha detaylı yer verilmiştir.

Farklı deneyimler, kota sistemlerinin teknik araçlar olmaktan ziyade politik ekonomi düzenlemeleri olduğunu göstermektedir. Kota tahsisi başlangıçta bir hak dağıtımdır. Devredilebilirlik ise zaman içinde konsolidasyona ve erişim hakkının finansallaşmasına yol açabilir. Buradaki konsolidasyon, kota veya lisans haklarının zaman içinde daha az sayıda işletmenin elinde toplanması sürecidir. Başka bir deyişle, sektördeki oyuncu sayısı azalırken, kalan aktörlerin kontrol ettiği kota payı ve ekonomik güç artar. Bu süreç özellikle bireysel devredilebilir kota sistemlerinde belirginleşir. Dolayısıyla kota reformu, yalnızca stok yönetimi değil, mülkiyet ilişkilerinin ve sektörel güç dengelerinin yeniden tanımlanması anlamına gelir.

Kota tartışması özellikle Akdeniz havzası için kritik önemdedir. Çok türlü, veri-sınırlı ve küçük ölçekli balıkçılığın baskın olduğu sistemlerde, klasik bireysel devredilebilir kota modelinin teknik uygulanabilirliği ve sosyal sonuçları ciddi biçimde sorgulanmalıdır. Türkiye’de ise kota uygulaması son derece sınırlıdır ve mevcut yönetim yapısı ağırlıklı olarak girdi kontrollerine ve geleneksel yönetim tedbirlerine dayanmaktadır. Bu bağlamda kota sistemlerinin ekonomik gerekçesi ile sosyal ve kurumsal gerçeklik arasındaki uyumun dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu yazıda, Batık Milyarlar raporunun ortaya koyduğu ekonomik rasyoneli temel alıp, kota sistemlerinin üstünlük iddiasını eleştirel bir bakışla tartışmaya açmak istedim. Zira başta balıkçılar olmak üzere, “kota isteriz veya istemeyiz” diyen tüm paydaşların kota meselesiyle ilgili daha çok kafa patlatması gerektiğini düşünüyorum.

Son zamanlarda, avlanacak balık miktarına bir sınırlama getirilmesi gerektiği konusu çok sık dile getirilmeye başlandı. En son 12-15 Ocak 2026 tarihinde Antalya’da gerçekleştirilen 11. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayında da kota meselesi gündeme gelince, bu konuda yazmak elzem oldu.

Kota sistemi basitçe, belirli bir balık türünden belirli bir süre içinde ne kadar avlanabileceğinin önceden belirlenmesi, av miktarının sınırlandırılmasıdır. Bu sistem, birçok ülkenin balıkçılık yönetiminde kullanılan önemli bir yönetim aracıdır. Ancak **akademik çevrelerde, özellikle balıkçılık yönetimi ve balıkçılık ekonomisi çalışmalarında, kota uygulamalarının faydaları kadar bazı olumsuz özellikleri ve sonuçları da vurgulanmaktadır.** Bu nedenle, kota sisteminin başlıca olumsuz etkilerini irdelemek gerekir. Zira bu etkileri bilmeden atılacak adımlar bizi daha kötü yönetim sonuçlarıyla karşı karşıya getirebilir.

Kota Uygulamasının Olası Olumsuz Etkileri

Toplam izin verilebilir av ve kota sistemleri yaygın olarak kullanılır, ancak uygulamada sorunlara yol açabildikleri sıkça dile getirilmektedir. Özellikle erken dönem uygulamalar, izin verilebilir av miktarı ve ulusal kota sistemlerinin tek başına stokların aşırı avlanmasını önlemekte her zaman yeterli olmadığını göstermiştir.

Kota sistemleriyle ilgili en çok tartışılan konulardan biri iskarta problemidir. Güncel değerlendirmeler, dünya deniz balıkçılığında yıllık iskarta miktarının yaklaşık 7-10 milyon ton civarında olduğunu göstermektedir. Bu iskartaların başlıca nedenleri arasında kotası olmayan türlerin yakalanması, minimum boy limitleri, düşük piyasa değeri veya kota aşımı gibi faktörler bulunmaktadır.

Avrupa Birliği, iskarta sorununu azaltmak amacıyla çeşitli önlemler geliştirmiştir. Özellikle 2015 yılında yürürlüğe giren Ortak Balıkçılık Politikası reformu kapsamında, ticari değeri olmayan veya istenmeyen balıkların denize geri atılmasını yasaklayan uygulamalar (*discards ban* veya *obligation to land*) getirilmiştir. Bu düzenlemeler, balıkçıların hedef türler dışındaki balıkları da karaya getirmesini zorunlu kılarak, hem av baskısının daha kontrollü olmasını hem de stoklar hakkında daha doğru veri elde edilmesini sağlamaktadır. Avrupa Birliği ayrıca, daha seçici av araçlarının kullanımını teşvik ederek ve av sezonlarını ve kota limitlerini bilimsel veriler doğrultusunda belirleyerek, iskarta miktarının azaltılmasına katkıda bulunmuştur.

Kota sistemlerinin diğer eleştirilen yönlerinden biri “*race to fish*” olarak bilinen avlanma yarışını teşvik edebilmesidir. Bu durum bazı balıkçılık filolarında kapasite artışına, sezonların aşırı kılmasına, operasyon masraflarının yükselmesine ve balıkçı güvenliği açısından risklerin artmasına yol açabilmektedir. Ayrıca bazı durumlarda yüksek av baskısı nedeniyle kısa sürede karaya çok miktarda balık çıkarılması, piyasa fiyatlarında düşüşe neden olabilmektedir.

1970’lerde 5 ay süren Alaska Pasifik halibut balıkçılığı, 1980’lerde birkaç haftaya, 1990’ların başlarında ise 24 saate kadar düşmüştür. Yani balıkçılar bir yılın kotasını tek günde yakalamaya çalışıyordu. Bu durum, balıkçıları kötü hava koşullarında bile balıkçılığa zorlamış ve ciddi güvenlik riskleri yaratmıştır. Diğer taraftan ürün kalitesinin de düşmesine neden olmuştur. Toparlanma bireysel devredilebilir kotaların uygulamaya geçirilmesiyle gerçekleşmiştir ve 1995’te sezon tekrar 245 güne kadar uzamıştır.

Günümüzde sezon 8-9 ay sürüyor. Örneğin, 2026 sezonu, 26 Mart – 7 Aralık arasında açık olacak. Balıkçılar artık, kotayı istedikleri zaman yakalayabiliyor, birkaç gün içinde yarış yapmak zorunda değiller. Bu yüzden birçok balıkçı yıl boyunca birkaç farklı seferle kotasını tamamlamaktadır.

Balıkçılık literatürüne giren bir diğer klasik örnek olan Alaska kral yengecinde de durum benzer şekilde seyretmiştir ve çözüm yine bireysel devredilebilir kotalara geçilmesiyle bulunmuştur. Ancak Pasifik halibut balıkçılığıyla karşılaştırıldığında, Alaska kral yengeci balıkçılığında stokların durumu aynı ölçüde stabil değildir. Bu balıkçılıkta önemli bir fark, kral yengeci stoklarının çevresel koşullara daha duyarlı olmasıdır. Özellikle iklim değişikliği, deniz suyu sıcaklığındaki artışlar, çevresel değişimler ve stoklara yeni bireylerin katılımı süreçlerindeki dalgalanmalar, yengeç stoklarının büyüklüğünü önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Nitekim son yıllarda bazı dramatik gelişmeler yaşanmış ve bazı stoklar için balıkçılık tamamen kapatılmak zorunda kalmıştır. Özellikle Bering Denizi’ndeki bazı kral yengeci stoklarında ciddi düşüşler gözlenmiştir. Bu nedenle uygulanan yönetim sistemi ekonomik ve operasyonel açıdan başarılı kabul edilse de, stok biyolojisi açısından sistemin daha kırılgan bir ekolojik temele sahip olduğu görülmektedir.

Kota belirleme süreçlerinin siyasi müzakerelere konu olması da literatürde sıkça eleştirilen bir diğer konudur. Özellikle geçmişte, bazı durumlarda bilimsel tavsiyelerin üzerinde “toplam izin verilebilir av miktarı” belirlenebildiği ve bunun sürdürülebilir stok yönetimini zorlaştırdığı bilinmektedir.

Kota sistemleri ayrıca karışık balıkçılığın hakim olduğu bölgelerde yönetim açısından önemli zorluklar yaratabilmektedir. Birden fazla türün aynı anda avlandığı bu sistemlerde, kotası dolan bir tür, balıkçılığın erken kapanmasına veya istenmeyen avın denize atılmasına neden olabilmektedir. Bu sorunları azaltmak amacıyla birçok ülkede seçici av araçları, alan/zaman kapatmaları ve iskarta yasakları gibi tamamlayıcı yönetim araçları uygulanmaktadır.

Görüldüğü üzere kota sistemine getirilen eleştiriler oldukça çok ve çeşitlidir. Bu nedenle bu eleştirileri belli başlıklar altında açıklamak daha uygun olacaktır.

Kota Sistemine Getirilen Eleştiriler

1. Sosyal Eşitsizlik

Denizler, balık stokları kime aittir? Faydalar nasıl paylaşılmalıdır? Adaleti, eşitliği dikkate almayan bir balıkçılık yönetimi kabul edilebilir mi? Tüm bu sorular, kota sistemine geçmeden önce cevaplanmalıdır.

Canlı deniz kaynakları genellikle kamusal bir kaynak olarak kabul edilir. Kota sistemi ise bazı durumlarda bu kaynak üzerinde fiili özel mülkiyet benzeri haklar oluşturabilir. Özellikle devredilebilir bireysel kotalar uygulandığında, zamanla av hakları büyük işletmelerin elinde toplanabilir.

- Büyük sermayeye sahip balıkçılar (işletmeler veya şirketler) kotaları satın alabilir.
- Küçük ölçekli balıkçılar kotalarını satmak zorunda kalabilir.
- Zamanla filodaki gemi sayısı azalırken (ki bu bazı ülkeler için istenen bir durum olabilir), av hakları az sayıda işletmede yoğunlaşabilir.

Sonuç olarak; küçük ölçekli balıkçılığın zayıflaması, balıkçılar arasında sosyo-ekonomik sorunlar ve ekonomik eşitsizlik gibi çözümü zor durumlarla karşılaşılması mümkündür.

2. Sektöre Giriş Engelleri

Kota sistemi uygulanan balıkçılıklarda av hakkı zamanla ekonomik değeri olan bir varlık haline gelir.

- Yeni balıkçıların kota satın alması zorlaşır.
- Kota fiyatları çok yükselir.
- Genç balıkçıların sektöre girmesi zorlaşır.

Bu durum; balıkçı nüfusunun yaşlanması, sektörde kuşak yenilenmesinin zorlaşmasını beraberinde getirir.

3. Iskarta ve Seçici Tutma

Kotalar genellikle tür bazında belirlenir. Ancak balıkçılar bu türlerin büyük bireylerini tuttuklarında daha önce tutmuş oldukları küçük bireyleri denize geri atar ve kotalarını ilgili türün daha yüksek fiyattan satılacak büyük bireyleriyle doldurmak ister. Ayrıca balıkçılar kotası olmayan türleri dilediği kadar yakalayabilir, işe yaramayanları denize geri atar ve bu balıklar çoğu zaman ölüdür veya yaşama şansları son derece düşüktür.

Bu durum, bazı olumsuz balıkçı davranışlarının ortaya çıkmasına neden olur.

- Kotası olmayan balıkların denize geri atılması (çoğu zaman ölü olarak)
- Eğer tüm ticari türler üzerinde kota uygulaması yoksa balıkçıların kotası olmayan türler üzerinde av baskısını arttırması
- Balıkçıların daha değerli bireyleri tutup diğerlerini atma davranışı (*Highgrading*)

Sonuç olarak, kaynakların etkin kullanımı ve koruma hedeflerinin zayıflatılması gibi sonuçlarla karşılaşılır.

4. Veri ve İzleme Gereksinimi

Başarılı bir balıkçılık yönetiminin en önemli bileşenlerinden biri izlemedir. Kota sisteminin başarılı olması için **çok güçlü bilimsel veri ve izleme sistemleri gerekir.**

Aksi durumda, yasadışı, rapor edilmeyen, düzenlenmeyen balıkçılık kontrol edilemeyecek seviyelere ulaşır. Sonuç olarak, kotalar hatalı belirlenebilir, yönetim hedeflerine ulaşamayabilir.

Sorunlar şu durumlarda ortaya çıkar:

- Stok değerlendirmelerinin belirsiz olması
- Kaçak veya bildirilmeyen avcılık

5. Yönetim ve Uygulama Masrafları

Kota sistemleri genellikle şu unsurları gerektirir:

- Av kayıt sistemleri
- Elektronik izleme veya gözlemci programları
- Düzenli stok değerlendirmeleri (belli sıklıkta, ehil bir ekiple ve kabul görmüş bilimsel metotlarla)
- Denetim ve yaptırımlar

Avrupa Birliği, deniz zemininde yaşayan türler için iki yılda bir, orta suda yaşayan türler için her yıl stok tahmini ve değerlendirmeleri yapmaktadır. Üstelik bunu tüm Birlik sularında, birçok tür için gerçekleştirmektedir. Bu nedenle, hem balıkçılık yönetimi hem de balıkçılar için **yüksek balıkçılık yönetimi masrafları** ortaya çıkabilir.

6. Ekosistem Boyutunun Sınırlı Kalması

Kota sistemleri çoğunlukla hedef türün stok büyüklüğüne odaklanır. Ancak deniz ekosistemleri çok daha karmaşıktır. Bu nedenle bazı konular yeterince dikkate alınmayabilir:

- Hedef dışı/tesadüfi av türleri, iskarta edilen türler ve miktarları, besin zincirine etkileri
- Habitat etkileri
- Türler arası ekolojik ilişkiler

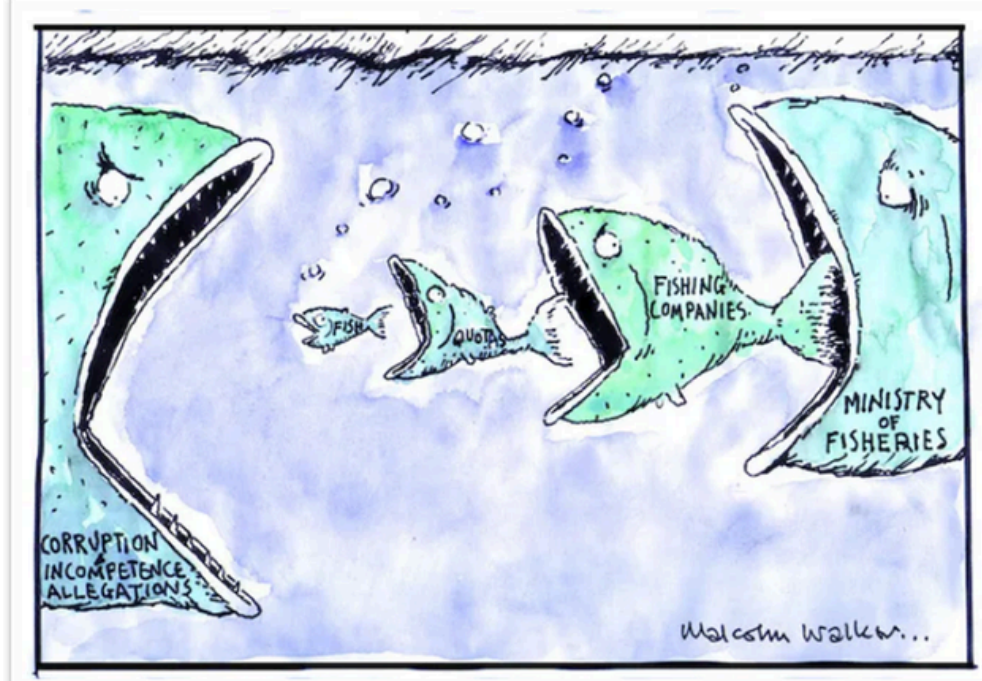
Bu sınırlılık ve daha fazlasıyla başa çıkmak için balıkçılığın ekolojik, sosyal, ekonomik, yönetsel bileşenlerini dikkate alan ve geniş paydaş katılımını gerekli gören ekosistem yaklaşımı balıkçılık yönetimi planları hazırlanmaktadır.

7. Politik ve Sosyal Direnç

Kota sistemleri çoğu ülkede balıkçılar tarafından güçlü bir dirençle karşılaşılabılır. Kotaya karşı olan kesimlerin haklı nedenleri olduğu söylenebilir:

- Av haklarını kaybetme korkusu
- İzleme ve denetim sisteminin, etkin kota uygulamasını sağlayacak güçte olmaması
- Bilimsel değerlendirmelere duyulan güvensizlik
- Geleneksel balıkçılık kültürünün değişmesi

Özetle, başarılı planlanan ve uygulanan bir kota sistemi biyolojik sürdürülebilirliği, korumayı ve ekonomik etkinliği artırma potansiyeline sahip olsa da, iyi tasarlanmadığı durumlarda sosyal eşitsizlik, av haklarının yoğunlaşması, sektöre giriş engelleri, iskarta sorunu, yüksek yönetim masrafları ve politik direnç gibi önemli sorunlar yaratabilir. Dikkat edilmesi gereken en önemli husus şudur; kota sistemlerinin bazı ülkelerde (örneğin, Yeni Zelanda) oldukça başarılı olmasının nedeni yalnızca kota uygulamasının varlığı değildir. Asıl belirleyici olan, sistemin nasıl tasarlandığı ve hangi kurumsal yapı içinde uygulandığıdır. Ancak buna rağmen, bu ülkelerde bile kota uygulamasıyla ilgili tartışmaların, sorunların devam ettiği görülmektedir. Yeni Zelanda'da Auckland'da her hafta sonu yayınlanan bir tabloid gazetesi olan Sunday News'in 1 Kasım 2022 tarihli baskısında çıkan bir karikatür tartışma ve sorunların boyutunu yansıtmaktadır!

Yolsuzluk ve beceriksizlik iddiaları: Balık-Kotalar-Balıkçılık Şirketleri-Balıkçılık Bakanlığı (Sunday News, 1 Kasım 2022)

Resimde, daha büyük bir balık tarafından yenmek üzere olan bir balık gösteriliyor. Küçük bir 'balık', 'kotalar' tarafından yenmek üzere, 'kotalar' 'balıkçılık şirketleri' tarafından yenmek üzere, 'balıkçılık şirketleri' 'Balıkçılık Bakanlığı' tarafından yenmek üzere. Tüm bu balıklar ise; büyük 'yolsuzluk ve beceriksizlik iddiaları' balığı tarafından yenmek üzere. Kota uygulamasına ve balıkçılık sektöründeki yolsuzluğa gönderme yapan ilginç bir çizim.

Kota Sistemine Geçiş Zorlu Ev Ödevleri Getirecek!

Her ne kadar kota sistemine getirilen eleştirileri açıklarken değinmiş olsak da, kotaya geçişin sıkça konuşulduğu ülkemizde bizi bekleyen ev ödevlerini açıkça tanımlamak yerinde olacaktır.

Ama önce deniz patlicanı, kum midyesi gibi türlerde kota uygulama şeklinin mevcut haliyle kabul edilemez olduğunu, öncesinde yapılması gereken bir sürü çalışma olduğunu vurgulayalım.

Güçlü Bilimsel Stok Değerlendirmesi: Başarılı kota sistemlerinin temelinde bilime saygı ve güvenilir bilimsel veri vardır. Kota sistemini başarıyla uygulayan ülkelerde, bilim adamları ve bilimsel kuruluşlar balık stoklarını düzenli olarak değerlendirir. Kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon, sektörle işbirliği en üst seviyededir ve işler belli bir güven temelinde yürür. Avlanmasın izin verilecek miktarlar bilimsel tavsiyelere göre belirlenir. Politik müdahale sınırlıdır.

Güçlü İzleme ve Denetim Sistemi: Kota sistemleri ancak etkin kontrol ve denetim varsa çalışabilir. Başarılı ülkelerde elektronik av kayıt sistemleri kullanılır, uydu tabanlı gemi izleme sistemleri vardır (elbette işler durumda) ve gerek deniz üzerinde gerekse limanda sıkı kontroller vardır.

Başarılı kota uygulaması örneklerinde balıkçılık yönetim otoriteleri güçlü yönetim kapasitelerine sahiptir. Bilimsel tavsiyeler dikkate alınır ve zor kararların uygulanmasından kaçınılmaz.

Sosyal Sorunları Azaltan Politikalar: Kota sisteminin sosyal etkilerini azaltmak için ek önlemler almak gerekebilir:

- Küçük ölçekli balıkçılar için özel kotalar
- Bölgesel kota havuzları
- Genç balıkçılar veya kadın balıkçılar için kota erişim programları
- Kotadan olumsuz etkilenen balıkçılar için destek programları

Bu politikalar sosyal kabulün artmasına, kota sistemlerinin daha rahat işlemesine olanak tanır.

Sonuç olarak, başarılı kota sistemleri yalnızca bir yönetim aracı değildir; aynı zamanda güçlü bir kurumsal yapı, bilimsel bilgi, izleme sistemi ve politik kararlılık gibi yönetim bileşenlerinin bir arada olması ve uyumlu işlemesi demektir. Bu unsurlar olmadan, kota sistemleri beklenen sonuçları veremez.

Akdeniz ve Ege'de Kota Uygulamasına Geçmenin İlave Zorlukları

Kota sistemleri dünya genelinde yaygın olmasına rağmen Akdeniz balıkçılığında oldukça sınırlı örnekler vardır. Bu sınırlı uygulamanın temel nedenleri biyolojik, kurumsal, sosyal jeopolitik ve teknik faktörlerle ilişkilidir.

Çok Türü Balıkçılık Yapısı: Akdeniz balıkçılığı çoğunlukla çok sayıda türün aynı anda ve farklı av araçlarıyla avlandığı karma bir yapıya sahiptir. Bu nedenle türe dayalı kota sistemi uygulamak teknik olarak zordur.

- Aynı ağ ile birçok farklı tür yakalanabilir.
- Türlerin stok dinamikleri farklıdır.
- Bir tür için kota koymak diğer türlerin avını etkileyebilir.

Küçük Ölçekli Balıkçılığın Baskın Olması: Akdeniz'de balıkçılığın büyük bölümü küçük ölçekli kıyı balıkçılığıdır. Dağınık ve heterojen yapıda çok sayıda küçük tekne mevcuttur. Kayıt sistemi ve veri kapasitesi zayıftır. Bu durum, kota sisteminin uygulanması için gerekli olan izleme ve veri toplama mekanizmalarının etkin işleyişini zorlaştırır.

Yukarıda değindiğimiz için burada tekrar detaylı açıklamaya gerek yok fakat yine de kısaca vurgulamakta fayda var. Yetersiz balık stokları verisi ve yüksek denetim masrafları Akdeniz balıkçılığında kotaya geçiş için önemli sorunlardır. Kota sisteminin çalışabilmesi için güvenilir ve periyodik stok değerlendirmeleri gerekir. Ancak Akdeniz'de birçok tür için uzun dönemli veri eksikliği vardır, bilimsel stok değerlendirmeleri sınırlıdır ve av istatistikleri yeterli ve güvenilir değildir.

Politik Kararlılık ve Güçlü Yönetim Kapasitesi:

Bu nedenle bilimsel olarak sağlam toplam izin verilebilir av miktarlarını belirlemek zorlaşır.

Akdeniz'e Has Politik ve Sosyal Direnç: Kota sistemi genellikle balıkçıların av haklarının sınırlandırılması olarak algılanır. Ancak Türkiye'nin de kıyısı olan Akdeniz ülkelerinde, balıkçılık güçlü bir kültürel ve sosyal faaliyettir. Balıkçıların sayısı çoktur ve politik baskı yüksektir. Bu nedenle resmi kurumlar kota sistemlerini uygulamak konusunda çoğu zaman isteksiz davranabilir.

Tarihsel Yönetim Yaklaşımı: Akdeniz'de balıkçılık yönetimi, av çabası kontrolüne dayalı girdi temelli balıkçılık yönetimi uygulamalarına dayanmaktadır ve daha çok geleneksel yönetim tedbirlerinin uygulamada olduğu bir yönetim stratejisi benimsenmiştir. Geleneksel balıkçılık yönetimi tedbirleri şunlardır:

- Lisanslandırma ve gemi sayısı sınırlamaları
- Av araçları düzenlemeleri
- Tür boy yasakları
- Zaman yasakları
- Alan yasakları

Çok Uluslu Yönetim Zorlukları: Akdeniz sadece Türkiye'nin değil çok sayıda ülkenin paylaştığı bir denizdir ve henüz münhasır ekonomik bölge ilan edilmemiştir. Bu durum beraberinde ortak stokların yönetimi, ülkeler arasında koordinasyon gibi bazı önemli zorluklar getirir. Sadece iki ülkenin komşuluk ettiği Ege'de bile önemli zorluklar mevcuttur (İlgilenenler için buraya ilave bir not düşelim; bu konuyla ilgili bir panel ve iki uluslararası makale çalışmamız oldu. Dileyen okuyucular panel sonuç bildirgesini ve Yunanlı meslektaşlarımızla birlikte yazdığımız makaleleri SÜR-KOOP'tan veya benden temin edebilirler).

Tüm bu zorluklara ve Akdeniz balıkçılığının karmaşık yapısına rağmen, Akdeniz'de kota sistemi uygulanmak istenirse, balıkçılığın tamamını kapsayan geniş bir kota sisteminden ziyade, belirli türlerden başlanmasının daha gerçekçi olacağı açıktır. Yönetim açısından ekonomik değeri yüksek, stokları iyi izlenebilen ve avcılığı nispeten daha iyi kontrol edilebilen türler başlangıç için daha uygun olacaktır. Bunun iyi bir örneği zaten uygulamadadır. Mavi yüzgeçli orkinos, Akdeniz'de kota sisteminin çalışabileceğini gösteren en başarılı örnek olarak kabul edilir. Orkinosun kota sistemine uygun olmasının ve sistemin başarılı işlenmesinin nedenleri: türün ekonomik değerinin çok yüksek olması, avcılığın nispeten sınırlı sayıda büyük tekne tarafından yapılması, etkin izleme ve denetim sistemlerinin olması ve yönetimin büyük ölçüde Uluslararası Atlantik Orkinoslarını Koruma Komisyonu (ICCAT) tarafından yürütülmesi olarak sayılabilir.

Akdeniz'de büyük miktarlarda avlanan sardalya, hamsi gibi bazı küçük pelajik türler de kota sistemi için aday türler olarak görülmektedir. Bu türlerin uygun görülmesinin nedenleri:

- Av miktarları büyüktür ve ekonomik açıdan önemlidir.
- Belirli filo segmentleri tarafından avlanırlar.
- Stok değerlendirmeleri nispeten daha mümkündür.

Mezgit, barbun gibi bazı yüksek değerli dip balıkları da kota sistemleri için teorik olarak uygun görülebilir. Ancak bu türlerde kota uygulaması daha zordur çünkü:

- Çok sayıda filo segmenti tarafından avlanırlar
- Yan av oranları yüksektir. Barbun ve mezgitin hedef tür olduğu dip trolleri avcılığında bu türlerin de içinde bulunduğu 60 civarında ticari tür avlandığı bilinmektedir. Tüm bu türler birlikte yakalanır! Bu nedenle kota sistemi uygulamak teknik olarak daha karmaşık olabilir.

Toplam izin verilebilir av miktarlarını belirlemek ve bunları bireysel devredilebilir kotalara bölerek dağıtmak haricinde alternatif modellerde incelenmelidir.

Alternatif Modeller

Topluluk kotası

Balıkçılık kotasının bir kısmı bireylere değil, belirli kıyı topluluklarına tahsis edilir. Amaç, özellikle uzak veya ekonomik olarak dezavantajlı yerel toplulukların balıkçılıktan gelir ve istihdam elde etmesini sağlamaktır. Japonya, Kanada, ABD (Alaska) gibi ülkelerde uygulamada olan bir modeldir.

Kooperatif kotası

Kota, bireysel balıkçılar yerine bir balıkçı kooperatifine tahsis edilir. Kotanın kooperatif ortakları arasında paylaşımı ve kullanımını kooperatif yönetir. Bu model, balıkçıların birlikte planlama yapmasını ve av baskısını daha koordineli yönetmesini teşvik eder. Japonya'da kıyı balıkçılığı hakları büyük ölçüde yerel balıkçılık kooperatiflerine tahsis edilir. Kooperatifler belirli bir deniz alanında avlanma hakkını kolektif olarak yönetir. Kimlerin avlanacağını, hangi yöntemlerin kullanılacağını ve zamanlamayı büyük ölçüde kooperatifler düzenler. Bu sistem, farkındalığı yüksek balıkçılar ve kooperatifler sayesinde işler. Doğal olarak yerel sahiplenme, güçlü denetim ve kaynakların korunması açısından oldukça başarılı kabul edilir.

Sektör kotası

Toplam av kotası, balıkçılık sektörünün farklı alt gruplarına (örneğin küçük ölçekli balıkçılar, endüstriyel filolar veya belirli filo segmentleri)

paylaşılır. Böylece her sektör kendine tahsis edilen kota içinde faaliyet gösterir. Avrupa Birliği ülkelerinde kota genellikle filo segmentlerine veya üretici örgütlerine dağıtılır. Bu arada, Ortak Balıkçılık Politikasının ilk dönemlerinde belirlenen kotaların, çoğu zaman bilimsel tavsiyelerin üzerinde belirlendiğini, bunun da bazı stokların aşırı avlanmasına neden olduğunu hatırlatmak isterim!

Devredilemez bireysel kota

Balıkçılara bireysel kota tahsis edilir ancak bu kotalar alınıp satılamaz veya başkasına devredilemez.

Amaç, kota haklarının az sayıda aktörde toplanmasını ve spekülasyonu önlemektir. Şili, Japonya, Filipinler ve Endonezya gibi ülkelerde bazı yerel yönetim temelli balıkçılıklarda bireysel ama transfer edilemeyen kotalar veya haklar mevcuttur.

Kota sisteminin uygulamada olduğu bazı ülkelerin karşılaştırmalı özet tablosu

Ülke	Model Türü	Devredilebilirlik	Sosyal Koruma	Konsolidasyon	Politik Yapı
Yeni Zelanda	Saf ITQ	Yüksek	Sınırlı	Yüksek	Merkezi
İzlanda	Saf ITQ	Çok yüksek	Zayıf (başlangıçta)	Çok yüksek	Merkezi
AB	Ulusal kota	Ülkeye bağlı	Ülkeye bağlı	Orta	Çok katmanlı
Kanada	Hibrit	Orta-yüksek	Bölgesel	Orta	Federal
Norveç	Kontrollü kota	Sınırlı	Güçlü	Kontrollü	Merkezi

Sonuç olarak, kota sistemlerine çeşitli eleştiriler olsa da, günümüzde stok tahminleri ve çeşitli çalışmalarla belirlenen av sınırı ve kota sistemi modern balıkçılık yönetiminde halen önemli araçlar olarak kabul edilmektedir. Özellikle bireysel devredilebilir kotalar (tabloda ITQ olarak gösterilmiştir) gibi gelişmiş uygulamaların, avlanma yarışını azaltarak ekonomik verimliliği ve stok sürdürülebilirliğini artırmakta başarısını kanıtladığı vakalar vardır.

Kota temelli yönetim sistemleri, uygun kurumsal yapı, güçlü bilimsel danışma mekanizmaları ve etkin denetimle desteklendiğinde birçok balıkçılıkta hem stokların sürdürülebilirliğini hem de ekonomik verimliliği artıran başarılı sonuçlar doğurmuştur. Özellikle hak temelli yaklaşımların uygulanmasıyla bazı balıkçılıklarda avlanma yarışı önemli ölçüde azalmış, sezonlar uzamış ve filoların ekonomik performansı iyileşmiştir. Örneğin Pasifik halibut balıkçılığında bireysel kota sistemi sayesinde sezon birkaç günden aylar süren bir döneme yayılmış, güvenlik ve ürün kalitesi önemli ölçüde artmıştır.

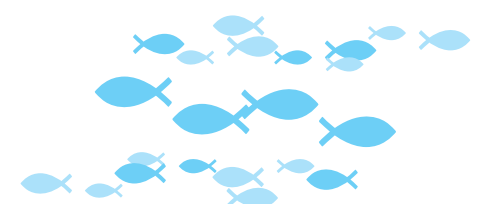
Benzer şekilde Yeni Zelanda'nın en önemli ticari balık stoklarından hoki denen bir derin deniz balık türü (*Macrurus novaezelandiae*) balıkçılığı, kapsamlı kota yönetim sistemi

sonucunda uzun yıllardır sürdürülebilir biçimde yönetilen stoklar arasında gösterilmektedir. Bu tür dünyadaki en büyük beyaz etli balık ticaretlerinden birini oluşturur. Örneğin birçok ülkede balık burgeri veya *fish-and-chips* (özellikle İngiltere'de çok yaygın bir *fast food* olan balık ve patates) ürünlerinde hoki kullanılır.

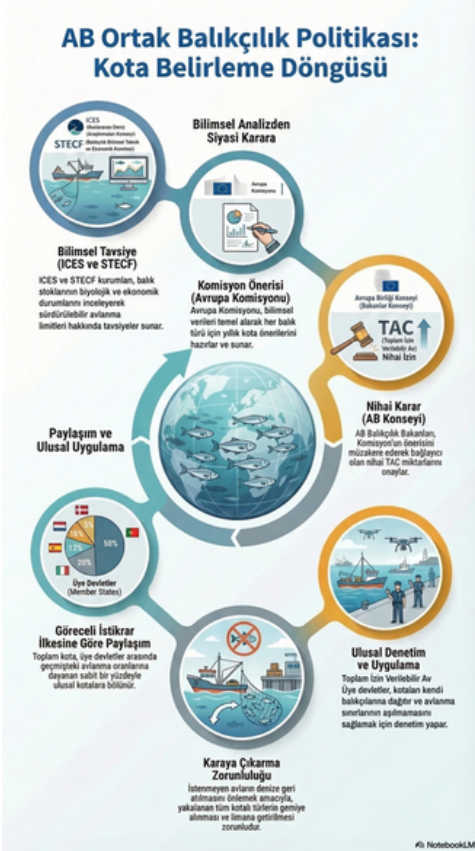
Hoki balıkçılığı, Yeni Zelanda'nın Kota Yönetim Sistemi kapsamında yönetilen en büyük stoklardan biridir ve kota temelli yönetimin en çok incelenen örneklerinden biri olarak kabul edilir. Ancak şunu da belirtmek gerekir! Hoki balıkçılığı bazı dönemlerde stok düşüşleri ve izin verilebilir av miktarı azaltımları yaşamıştır. Bu nedenle literatürde hem başarı hem de uyum sağlama kapasitesi açısından incelenen bir örnek olarak yer alır.

İzlanda'da uygulanan hak temelli kota

sistemi de Atlantik morinası başta olmak üzere birçok ticari stokun yönetiminde ekonomik verimlilik ve stok sürdürülebilirliği açısından başarılı bir örnek olarak gösterilmektedir. Bir diğer benzer örnek Norveç'tir. Norveç, bilimsel tavsiyelere dayalı toplam izin verilebilir av miktarı ve filo kapasitesini sınırlayan yönetim araçları sayesinde özellikle Kuzeydoğu Arktik morina stokunu uzun yıllardır sağlıklı düzeylerde tutmayı başarmıştır. Ayrıca Avrupa Birliği'nin Ortak Balıkçılık Politikası kapsamında son yıllarda uygulanan reformlar ve bilimsel tavsiyelere daha fazla uyum sağlanması sayesinde birçok stokun maksimum sürdürülebilir verim düzeylerine yaklaştırıldığı rapor edilmektedir. Bu örnekler, kota sistemlerinin tek başına mucizevi çözümler olmasa da, güçlü bilimsel temeller, şeffaf yönetim ve etkin denetim mekanizmalarıyla birlikte uygulandığında balıkçılık yönetiminde önemli başarılar sağlayabildiğini göstermektedir.

Avrupa Birliği Bu İşi Nasıl Yapıyor?

Avrupa Birliği, ortak balıkçılık politikası aracılığıyla balıkçılık kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde yönetmek ve aynı zamanda su ürünlerinin makul fiyatlarla arzına katkıda bulunmak amacıyla ortak kurallar belirler. Bu kurallar, ticari açıdan önemli çoğu balık stokuna yönelik avlanma sınırları hesaplanması ve ilan edilmesiyle desteklenir. Bu sınırlar toplam izin verilebilir av miktarı olarak adlandırılır ve her yıl Avrupa Birliği Konseyi tarafından, Avrupa Komisyonu'nun önerileri temel alınarak belirlenir.

Konsey her yıl Avrupa Komisyonu'ndan bir sonraki dönem için avlanma limitlerine ilişkin öneriler alır. Öneriler, bilimsel danışma organları tarafından sağlanan bilimsel tavsiyelere dayanmaktadır. Dolayısıyla pratik olarak, kota süreci, yıl boyu yapılan bilimsel çalışmalar temelinde balık stoklarının bilimsel değerlendirilmesiyle başlar. Bu değerlendirmeler Uluslararası Deniz Araştırmaları Konseyi ve Balıkçılık İçin Bilimsel, Teknik ve Ekonomik Komite tarafından sağlanır.

Avrupa Komisyonu, bu bilimsel tavsiyelere dayanarak kotalara ilişkin bir öneri hazırlar. Bu öneriler, Maksimum Sürdürülebilir Verim hedefi doğrultusunda hazırlanır. Bir başka ifadeyle, bir balık stokunun uzun vadede sürdürülebilir şekilde sağlayabileceği en büyük yıllık av miktarı hedeflenir.

Avrupa Birliği üye devletlerini temsil eden Bakanlar Konseyi, Komisyon'un önerisini değerlendirir. Öneriler, üye devletler ve Komisyon arasında bir anlaşmaya varılana kadar müzakere edilir ve genellikle bir sonraki yıl için avlanma sınırlarına ilişkin nihai karar her yılın Aralık ayında alınır.

Bu arada, üye devletlerin bölgesel grupları, "bölgeselleşme" yaklaşımı sayesinde bu kararlar üzerinde giderek daha fazla etkiye sahip olmaktadır. Bu yaklaşım, belirli deniz alanlarına özgü daha uyarlanmış yönetim uygulamalarına olanak tanır.

Her bir balık stoku için bir toplam izin verilebilir av üzerinde anlaşmaya varıldıktan sonra, bu avlanma sınırı, ulusal balıkçılık kotaları aracılığıyla Avrupa Birliği üye devletleri arasında paylaşılır. Her balık stoku için kotalar, tarihsel anlaşmalara göre belirlenir (hukuki metinlerde bu ilke "göreceli istikrar" veya İngilizcesiyle *relative stability* olarak adlandırılır).

Üye devletler, kendilerine tahsis edilen kota payını ulusal balıkçı filoları arasında dağıtmaktan ve bu kotaların aşılmasını sağlamaktan bireysel olarak kendileri sorumludur. Yukarıdaki infografik Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası, kota sistemi, 2026 yılı itibarıyla kotaların yarattığı ekonomik değer (1.2 milyar Euro) ve

istihdamı (540.000) göstermektedir.

Bilim adamlarının aşırı avcılık nedeniyle uskumru kotasının %70 kesilmesini önerdiği görülmektedir.

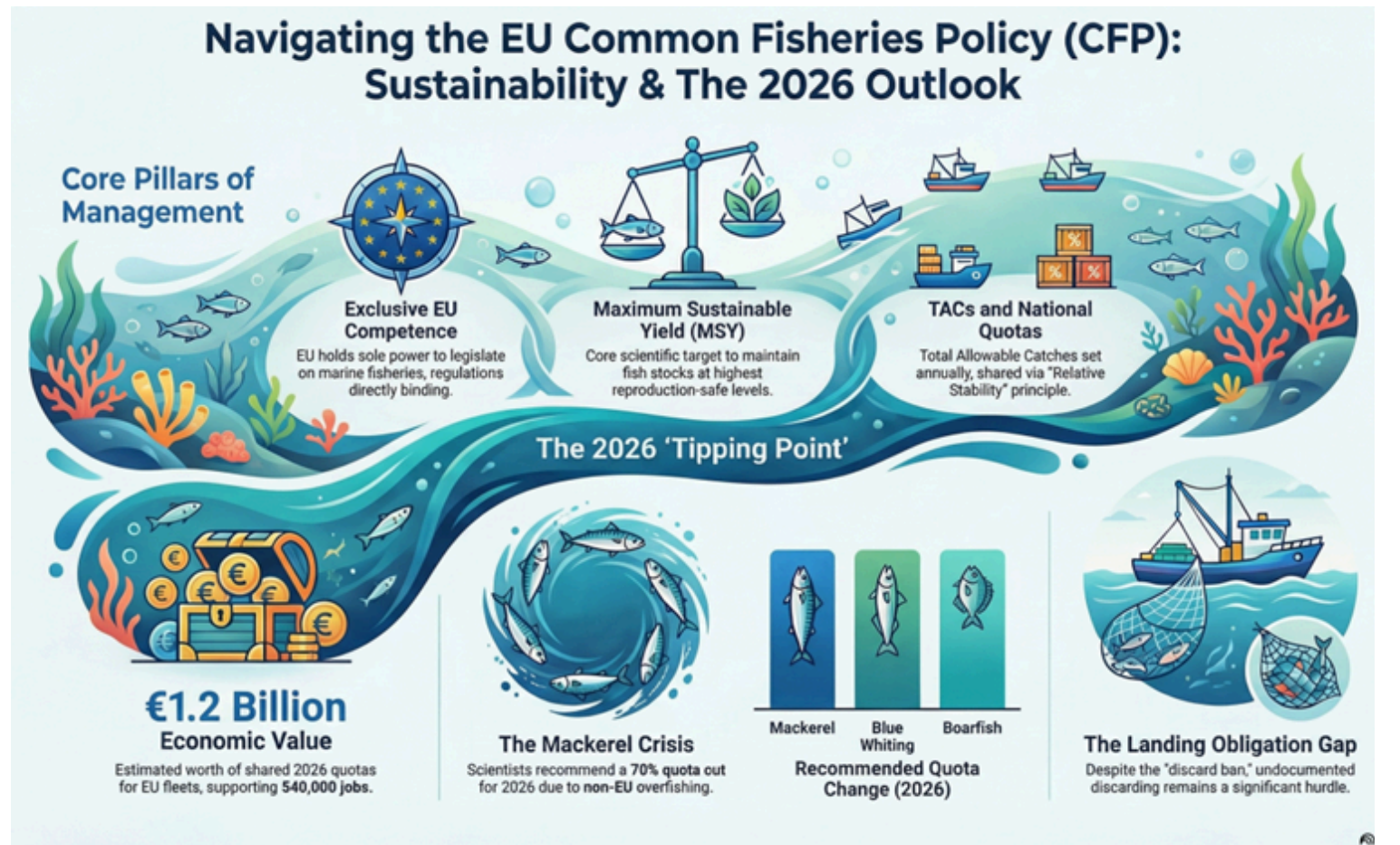
Avlanma sınırları ve ulusal kotalar, Avrupa Birliği sularında bulunan veya Avrupa Birliği balıkçı gemileri tarafından bazı Avrupa Birliği dışı sularda avlanan balık stoklarını kapsar. Diğer ülkelerle paylaşılan balık stokları için avlanma sınırları ise ilgili ülkelerle yapılan uluslararası anlaşmalar çerçevesinde belirlenir. O halde, **Türkiye'de kota sistemine geçiş için bazı öneri ve ev ödevleri** kısaca şu şekilde sıralanabilir:

- Yeni bir yönetim anlayışının benimsenmesi
- Araştırma bütçe ve kapasitesinin arttırılması
- İzleme, veri toplama ve işleme kapasitelerinin güçlendirilmesi
- Önce Karadeniz'de ve az sayıda tür için (örneğin; hamsi, mezgıt) pilot uygulamalar yapılması

Bu tür bir kademeli yaklaşım, tüm balıkçılık için kota uygulamaktan çok daha uygulanabilir görülmektedir. Böylelikle, hem balıkçıların ekonomik ve davranışsal uyumunu kolaylaştırmak hem de yönetim sisteminin öğrenerek gelişmesini sağlamak mümkün olacaktır.

Meselenin Özü-Yazının Sonu

Yazının tamamını okuyanlar için genel bir sonuç, okumayanlar için ise bir özet notu bırakalım buraya! Kota sistemine dayalı bir balıkçılık yönetimine geçiş, yalnızca teknik bir düzenleme değil, aynı zamanda yönetim kültüründe köklü bir dönüşümü gerektirir. Bu sürecin başarısı için başta balıkçılar ve kamu kurumları olmak üzere tüm paydaşların zihniyet ve davranış değişikliğine gitmesi temel bir ön koşuldur. Karar alma süreçlerinde bilime ve bilimsel çalışmalara saygının esas alınması, bilimsel verilerin politika üretiminde belirleyici rol oynaması ve siyasi baskının bilimsel değerlendirmelerin önüne geçmemesi kritik öneme sahiptir. Aynı şekilde, güçlü paydaşların (genelde bazı büyük ölçekli balıkçılar) siyasi karar vericilere doğrudan erişim sağlayarak kendi çıkarları

- Bölgesel, kurumsal, sektörler ve paydaşlar arası koordinasyonun sağlanması
- Balıkçıların sisteme kademeli olarak dahil edilmesi; bir başka ifadeyle, kota sisteminin tüm balıkçılara ve tüm türlere bir anda ve tam kapsamlı olarak uygulanmaması, bunun yerine adım adım ve uyum süresi tanınarak uygulanması.

doğrultusunda politika şekillendirmesi gibi uygulamalara son verilmesi gerekir. Aksi takdirde, kota sisteminin adil, şeffaf ve sürdürülebilir bir şekilde uygulanması mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla kota yönetimine geçiş, yalnızca düzenleyici bir araç olarak değil, aynı zamanda şeffaflık, hesap verebilirlik ve bilim temelli karar alma ilkelerinin kurumsallaşmasını gerektiren bir yönetim reformu olarak ele alınmalıdır.

TÜRKİYE BALIKÇILIĞININ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI ANTALYA'DA GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Su Ürünleri Kooperatifleri Merkez Birliği (SÜR-KOOP) tarafından 12-15 Ocak 2026 tarihleri arasında düzenlenen 11. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı, balıkçılık sektörünün tüm paydaşlarını bir araya getirdi.

Dört gün süren çalıştayda; balıkçılar, kooperatifler, birlikler, kamu kurumları, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları Türkiye balıkçılığının mevcut durumu, yapısal sorunları ve çözüm yollarını çok yönlü biçimde ele aldı.

Çalıştayın açılışında konuşan SÜR-KOOP Genel Başkanı **Ramazan Özkaya**, balıkçı barınaklarının yönetimi, kooperatif yapısının güçlendirilmesi ve sürdürülebilir balıkçılık politikalarına ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Balıkçı barınaklarının, balıkçıların emeğini ve mal varlığını koruyan güvenli alanlar olması gerektiğini vurgulayan Özkaya, şeffaflık ve etkin denetime dayalı bir yönetim modeline ihtiyaç duyulduğunu ifade etti.

Balıkçı barınaklarına yönelik artan şikâyetlere de değinen Özkaya, özellikle özel teknelerin düşük bedellerle barınaklardan yararlanmasının ciddi bir adaletsizlik yarattığını dile getirdi. Konuşmasının devamında ise kooperatiflerin geliştirilerek zan altında bırakılmasının doğru olmadığını belirterek, yanlış uygulamalara karşı ise kesinlikle müsamaha gösterilmemesi gerektiğinin altını çizdi.

Ekonomik sürdürülebilirlik konusuna da dikkat çekerek, özellikle hamsi avcılığında son yıllarda yaşanan fiyat dalgalanmaları ve pazarlama sorunlarının balıkçıları zor durumda bıraktığı konusuna değindi. Yüksek av miktarlarına rağmen balıkçıların yeterli gelir elde edememesinin sektör açısından ciddi bir sorun olduğuna işaret eden Özkaya, hamsinin büyük oranda balık unu ve yağı sanayisine yönlendirilmesinin hem balıkçı refahını hem de gıda arzını olumsuz etkilediğini kaydetti.

Bu kapsamda **günlük av kotası** uygulamasının önemine vurgu yaparak, kota sisteminin yalnızca balık stoklarının korunması için değil, aynı zamanda piyasa dengesinin sağlanması ve balıkçının emeğinin karşılığını alabilmesi açısından da kritik bir araç olduğunu ifade etti.

Ramazan ÖZKAYA
SÜR-KOOP Genel Başkanı

Günlük kota uygulamasının kararlılıkla hayata geçirilmesi gerektiğini belirterek, sektör olarak bu sürece destek vermeye hazır olduklarını dile getirdi.

Uzun vadede Türkiye balıkçılığında gözlenen av miktarındaki düşüşe de dikkat çeken Özkaya, sürdürülebilirlik konusunda daha kararlı adımlar atılmasının zorunlu olduğunu vurguladı. Denizlerin ve balık stoklarının korunmasının yalnızca kamu kurumlarının değil, büyük ve küçük ölçekli tüm balıkçıların ortak sorumluluğu olduğunu belirterek, gençlerin sektörden uzaklaşmasının önüne geçilmesi için balıkçılığa güven ve gelecek perspektifi kazandırılması gerektiğini ifade etti.

Kamu Politikaları ve Sürdürülebilirlik

Turgay Türkyılmaz
Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürü

Açılış konuşmasını gerçekleştiren, Tarım ve Orman Bakanlığı **Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürü Turgay Türkyılmaz** ise kamu yönetimi perspektifinden yürütülen balıkçılık politikalarına ilişkin değerlendirmelerde bulundu. Türkyılmaz, su ürünleri kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesinin Bakanlığın temel öncelikleri arasında yer aldığını belirtti.

Av yönetimi, kota uygulamaları ve denetim mekanizmalarına değinerek, özellikle pelajik türlerde av baskısının kontrol altına alınmasının zorunlu olduğunu ifade etti. Denetim faaliyetlerinin teknolojik altyapı ile güçlendirildiğini kaydeden Türkyılmaz, amaçlarının cezalandırmadan ziyade kurallara uyumu artırmak olduğunu vurguladı.

Yetiştiricilik ve avcılığın birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcısı olduğuna dikkat çeken Türkyılmaz, balıkçılığın gıda arzı ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından stratejik önemini koruduğunu belirtti. Alınacak kararların sahadaki gerçeklerle uyumlu olabilmesi için sektör paydaşlarıyla istişarenin sürdürüleceğini ifade etti.

Bölgesel Sorunlar ve Balıkçı Barınakları

Açılış konuşmalarının ardından söz alan **SÜR-KOOP Bölge Birlik Başkanları**, kendi bölgelerinde karşılaşılan sorunları ve bu sorunlara ilişkin çözüm taleplerini katılımcılarla paylaştı.

Çalıştayın devamında Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü **Kaynak Yönetimi ve Balıkçılık Yapıları Daire Başkanı Melih Er**, "Türkiye'deki Balıkçı Barınakları ve Sorunları" başlıklı bir sunum gerçekleştirdi. Sunumun ardından kooperatif başkanları ve balıkçıların yönettiği sorular yanıtlandı.

Çalıştayın ikinci gününde düzenlenen panellerde ise Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü **Avcılık ve Kontrol Daire Başkanı İthan Üze** ile **İstatistik ve Bilgi Sistemleri Daire Başkanı Dr. Erdal Üstündağ**,

katılımcıların sorularını yanıtladı. Panel oturumlarında dile getirilen talep ve öneriler değerlendirilmek üzere kayıt altına alındı.

SÜR-KOOP ev sahipliğinde düzenlenen 11. Türkiye Balıkçılığının Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı, kamu, sektör ve akademi arasında kurulan yapıcı diyalogla, balıkçılık politikalarına yön verecek önemli bir istişare platformu olarak değerlendirildi. Çalıştay boyunca yapılan değerlendirmelerde, balık stoklarının korunması, balıkçıların refahının artırılması ve sektörün gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılması ortak hedefler olarak öne çıktı.

Balıkçı Barınakları Hakkında SÜR-KOOP'un Görüşü

Balıkçı barınakları, küçük ölçekli balıkçılığın üretim altyapısı ve kıyı ekonomisinin temel unsurlarından biridir. Bu alanlar yalnızca bağlama yeri değil; balıkçının emeğini, av araçlarını ve geçimini koruyan güvenli çalışma alanlarıdır. Aynı zamanda balıkçı barınakları, varlıklarını doğrudan balıkçılığa ve balıkçılara borçlu alanlardır; başka bir ifadeyle balıkçıların olduğu için balıkçı barınakları vardır.

Balıkçılar, bu alanların tarihsel kullanıcılarıdır ve barınakların oluşumundan bugüne kadar fiili kullanım ve yerel yönetim deneyimini taşıyan temel aktörlerdir. Bu nedenle balıkçı barınaklarının kullanımı ve yönetiminde balıkçıların ve örgütlü yapılarının belirleyici rol üstlenmesi hem tarihsel gerçeklikle hem de hukuki ve yönetsel açıdan en uygun yaklaşımla örtüşmektedir.

Bu alanların işletilmesinde yerel bilgi, günlük operasyonel deneyim ve doğrudan kullanıcı sorumluluğu büyük önem taşımaktadır. Bu nitelikler ise en güçlü şekilde su ürünleri kooperatiflerinde bulunmaktadır. Kooperatifler, barınakların asli kullanıcıları olan balıkçıların örgütlü yapısıdır ve yıllardır bu alanları fiilen işletmekte, yerel ihtiyaçlara göre yönetim sağlamaktadır.

Elbette denetim, şeffaflık ve kurumsal kapasite konularında iyileştirme ihtiyacı bulunmaktadır. Tespit edilen eksiklikler, modelin tamamen değiştirilmesini değil; mevcut kooperatif yapısının daha güçlü bir denetim ve standart çerçevesinde geliştirilmesini gerektirmektedir. Balıkçı barınaklarının ticari marina mantığıyla değil, üretim odaklı sosyal bir anlayışla yönetilmesi esastır. Bu da ancak balıkçıların kendi örgütleri aracılığıyla mümkündür.

Bu çerçevede balıkçı barınaklarının su ürünleri kooperatifleri tarafından işletilmeye devam etmesi gerektiğini; yapılacak her türlü mevzuat düzenlemesi, model değişikliği veya oluşturulacak komisyon çalışmalarında kooperatif temsilcilerinin mutlaka yer almasının zorunlu olduğunu ifade ediyoruz. Sektörün doğrudan tarafı olan kooperatiflerin sürece dâhil edilmediği bir düzenlemenin sahada karşılık bulması ve sürdürülebilir olması mümkün değildir. Katılımcı, şeffaf, hesaplanabilir ve denetime açık ortak akla dayalı bir yapı hem kamu yararını hem de balıkçının geleceğini güvence altına alacaktır.

SÜR-KOOP ADANA | SÜR-KOOP ANTALYA | SÜR-KOOP ARTVİN-RİZE | SÜR-KOOP ÇANAKKALE | SÜR-KOOP DOĞU KARADENİZ | SÜR-KOOP HATAY
SÜR-KOOP İÇEL | SÜR-KOOP İSTANBUL | SÜR-KOOP İZMİR | SÜR-KOOP KOCAELİ | SÜR-KOOP MUĞLA | SÜR-KOOP SİNOP | SÜR-KOOP TEKİRDAĞ
SÜR-KOOP AYDIN | SÜR-KOOP BALIKESİR | SÜR-KOOP SAMSUN
SÜR-KOOP BURSA

www.sur.coop | www.surkoopekutuphane.org

“Kooperatifler Yeni Bir Dünya Kurar”

SÜR-KOOP

www.sur.coop
SÜR-KOOP
E-KÜTÜPHANE
/surkoopekutuphane
/surkoopekutuphane
/surkoop
@surkoopekutuphane